

**БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
САВЈЕТ МИНИСТАРА**

ПРИЈЕДЛОГ

**ЗАКОН
О МАЛОЉЕТНИМ УЧИНИОЦИМА КРИВИЧНИХ ДЈЕЛА
И КРИВИЧНО-ПРАВНОЈ ЗАШТИТИ ДЈЕЦЕ И МАЛОЉЕТНИКА**

Сарајево, октобар 2008. године

На основу члана IV 4а) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на ____ сједници Представничког дома одржаној _____ 2008. године и на _____ сједници Дома народа одржаној ____ 2008. године, донијела је

ЗАКОН
О МАЛОЉЕТНИМ УЧИНИОЦИМА КРИВИЧНИХ ДЈЕЛА
И КРИВИЧНО-ПРАВНОЈ ЗАШТИТИ ДЈЕЦЕ И МАЛОЉЕТНИКА

Дио први
ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.
Садржај Закона

- (1) Овај закон садржи одредбе које се примјењују према малољетним учиниоцима кривичних дјела (у даљем тексту: малољетници) које се односе на материјално-кривично право, одредбе о органима који га примјењују, кривични поступак и извршење кривичних санкција, као и одредбе о кривично-правној заштити дјеце и малољетника на чију штету је извршено кривично дјело.
- (2) Одредбе овог закона примјењују се и на пунољетна лица када им се суди за кривична дјела која су учинили као малољетници, а испуњени су услови које предвиђа овај закон, као и на лица која су кривично дјело учинила као млађа пунољетна лица.

Члан 2.
Искључење кривичних санкција према дјечи

Према лицу које у вријеме извршења кривичног дјела није навршило четрнаест година (дијете) не могу да се изрекну кривичне санкције нити да се примијене друге мјере предвиђене овим законом.

Члан 3.
Узраст учиниоца

Малољетник је лице које је у вријеме извршења кривичног дјела навршило четрнаест, а није навршило осамнаест година живота, а млађи пунољетник је лице које је у вријеме учињења дјела навршило осамнаест, а није навршило двадесет и једну годину живота.

Члан 4.
Сходна примјена одредаба других закона

Одредбе Кривичног закона Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Кривични закон), Закона о кривичном поступку Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Закон о кривичном поступку) и други општи прописи примјењују се ако овим законом није другачије прописано.

Дио други

СУДСКИ ОРГАНИ У ПОСТУПКУ ЗА МАЛОЉЕТНИКЕ

Члан 5.
Општа одредба

У кривичним предметима малољетника поступак воде судови.

Члан 6.
Узраст учиниоца

Надлежност судова за суђење малољетнику престаје с навршеном двадесет и трећом годином живота.

Члан 7.
Надлежност

- (1) За кривична дјела учињена од стране малољетника надлежан је да одлучује суд првог степена.
- (2) Суд другог степена надлежан је да одлучује о жалбама против одлука првостепених судова и у случајевима када је по општим прописима одређено да суде у првом степену.

Члан 8.
Судије за малољетнике и вијеће за малољетнике

- (1) У судовима првог степена постоји одјељење за малољетнике које се састоји од једног или више судија за малољетнике и вијећа за малољетнике.
- (2) У судовима другог степена постоји вијеће за малољетнике.

Члан 9.
Састав суда

- (1) У првом степену суди судија за малољетнике за сва кривична дјела учињена у вријеме малољетства без обзира на запријећену казну.
- (2) У другом степену вијеће за малољетнике, непосредно од вишег суда, састављено је од тројице судија одређених распоредом послова у том суду од којих најмање један судија има посебна знања из области права дјетета и преступништва младих.
- (3) У вијећу састављеном од тројице судија кривичног одјељења од којих је најмање један судија за малољетнике или судија који има посебна знања из области права дјетета и преступништва младих, одлучује се о жалбама против одлука када је то одређено овим законом и када је то прописано одредбама Закона о кривичном поступку и доноси друге одлуке изван сједнице или главног претреса.
- (4) Састав вијећа за малољетнике, по правилу, чине судије које нису истог пола.

Члан 10.

Посебна знања из области права дјетета и преступништва младих.

Судија за малољетнике и тужилац за малољетнике морају имати изражену склоност за васпитање, потребе и интересе младих, те посебна знања из области права дјетета и преступништва младих.

Члан 11.

Постављање на одређени период

Судију за малољетнике поставља на вријеме од пет година колегијум судија, а тужиоца за малољетнике на вријеме од пет година - колегијум тужилаца. Након истека пет година, судија, односно тужилац, може бити поново постављен на исту функцију.

Члан 12.

Годишњи распоред послова

Судије које суде у вијећу за малољетнике одређују се годишњим распоредом послова.

Члан 13.

Стручни сарадници

- (1) Судови и тужилаштва имају стручне сараднике: социјалне педагоге-дефектологе, социјалне раднике и психологе.

- (2) Стручни сарадници тужилаштва у току припремног поступка према малољетнику прикупљају податке о личности малољетника; прикупљају податке потребне тужиоцу за доношење одлуке о сврсисходности покретања поступка према малољетнику, као и оправданости предлагања изрицања васпитне препоруке, посебних обавеза и обуставе припремног поступка према малољетнику. Стручни сарадници суда на сједници или на главном претресу дају стручно мишљење о врсти санкције коју би било оправдано изрећи; прикупљају податке о успјешности извршења васпитне мјере и дају мишљење тужиоцу, судији или вијећу за малољетнике о потреби обуставе или замјене васпитне мјере.

Дио трећи
ОДРЕДБЕ МАТЕРИЈАЛНОГ КРИВИЧНОГ ПРАВА

1. Васпитне препоруке

Члан 14.

Услови примјене васпитних препорука

- (1) Према малољетном учиниоцу кривичног дјела могу да се примијене васпитне препоруке за кривична дјела с прописаном новчаном казном или казном затвора до пет година.
- (2) Васпитне препоруке према малољетнику може да примијени тужилац за малољетнике и судија за малољетнике.
- (3) Услови за примјене васпитних препорука јесу да малољетник признаје кривично дјело и да постоји његова изражена спремност за помирење са оштећеним.

Члан 15.

Сврха васпитних препорука

Васпитне препоруке имају сврху:

- a) да се не покреће кривични поступак према малољетнику и
- b) да се примјеном васпитних препорука утиче на правилан развој малољетника и јачање његове личне одговорности како убудуће не би чинио кривична дјела.

Члан 16 .

Врсте васпитних препорука

(1) Васпитне препоруке су:

- а) лично извињење оштећеном;
- б) накнада штете оштећеном радом или на други начин како би се отклониле у потпуности или дјелимично, штетне посљедице дјела;
- ц) редовно похађање школе или редовно одлажење на посао;
- д) укључивање у рад без накнаде, у хуманитарне организације или послове социјалног, локалног или еколошког садржаја;
- е) смјештај у другу породицу, дом или установу;
- ф) лијечење у одговарајућој здравственој установи;
- г) укључивање у појединачни или групни третман васпитних, образовних, психолошких и других савјетовалишта.

(2) Васпитне препоруке примјењује тужилац за малољетнике и судија за малољетнике.

(3) Примјена васпитних препорука регулисаће се посебним прописом, који ће донијети Вијеће министара на приједлог Министарства правде Босне и Херцеговине у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу закона.

Члан 17

Избор васпитних препорука

- (1) При избору васпитних препорука тужилац за малољетнике и судија за малољетнике узеће у обзир свеукупне интересе малољетника и оштећеног, водећи рачуна да се примјеном васпитних препорука не омета редовно школовање или рад малољетника.
- (2) Васпитне препоруке могу трајати најдуже једну годину.
- (3) Васпитне препоруке током њиховог трајања могу да се замијене другом васпитном препоруком или укину.
- (4) Избор и примјењивање васпитних препорука врши се у сарадњи с родитељима, усвојиоцем или старатељем малољетника и надлежним органом социјалне заштите.

2. Санкције према малољетницима

Члан 18.

Врсте санкција

- (1) Малољетницима за учињена кривична дјела могу да се изрекну васпитне мјере, казна малољетничког затвора и безбједносне мјере

- (2) Малољетнику који је у вријеме извршења кривичног дјела навршио четрнаест, а није навршио шеснаест година живота (млађи малољетник), могу да се изрекну само васпитне мјере.
- (3) Малољетнику који је у вријеме извршења кривичног дјела навршио шеснаест, а није навршио осамнаест година живота (старији малољетник), могу да се изрекну васпитне мјере, а изузетно се може изрећи казна малољетничког затвора.
- (4) Под условима из члана 49. овог закона малољетнику се могу изрећи безбједносне мјере .

Члан 19.

Сврха васпитних мјера и казне малољетничког затвора

- (1) Унутар опште сврхе кривичних санкција, сврха кривичних санкција према малољетницима јесте да се пружањем заштите, бриге, помоћи и контроле, као и обезбјеђењем општег и стручног оспособљавања утиче на развој и јачање личне одговорности малољетника, обезбиједи васпитање и правилан развој његове личности, како би се обезбиједило поновно укључивање малољетника у друштвену заједницу.
- (2) Сврха малољетничког затвора јесте и вршење појачаног утицаја на малољетног учиниоца кривичног дјела да убудуће не врши кривична дјела, као и на друге малољетнике да не врше кривична дјела.

A. Васпитне мјере

Члан 20.

Врсте васпитних мјера

- (1) Васпитне мјере су:
 - а) мјере упозорења и усмјеравања: судски укор, посебне обавезе и упућивања у дисциплински центар за малољетнике
 - б) мјере појачане контроле: појачана контрола од стране родитеља, усвојиоца или старатеља; појачана контрола у другој породици; и појачана контрола од стране надлежног органа социјалне заштите;
 - ц) заводске мјере: упућивање у васпитну установу, упућивање у васпитно–поправни дом и упућивање у другу установу за оспособљавање.

- (2) Мјере упозорења и усмјеравања изричу се када је потребно и довољно да се таквим мјерама утиче на личност и понашање малољетника.
- (3) Мјере појачане контроле изричу се када за васпитање и развој малољетника треба предузети трајније мјере васпитања, преваспитања, уз одговарајући стручну контролу и помоћ, а није потребно потпуно одвајање малољетника из дотадашње средине.
- (4) Заводске мјере изричу се малољетнику према коме треба предузети трајније и интензивније мјере васпитања или лијечења уз његово потпуно одвајање из дотадашње средине. Заводске мјере примјењују се као посљедње средство и смију да трају у границама одређеним овим законом само колико је потребно да би се остварила сврха васпитних мјера.

Члан 21.

Избор васпитне мјере

При избору васпитне мјере суд ће узети у обзир узраст и зрелост малољетника, друге карактеристике његове личности и степен поремећаја у друштвеном понашању, његове склоности, тежину дјела, побуде из којих је дјело учинио, средину и прилике у којима је живио, досадашње васпитање, његово понашање након извршења кривичног дјела, посебно да ли је спријечио или покушао да спријечи наступање штетне посљедице, надокнадио или покушао да надокнади причињену штету, да ли је према њему раније била изречена малољетничка санкција, као и сви други услови који могу бити од утицаја на избор оне васпитне мјере којом ће се моћи најбоље остварити сврха васпитних мјера.

Члан 22.

Судски укор

- (1) Судски укор се изриче ако се из односа малољетника према учињеном кривичном дјелу и његове спремности да убудуће не чини кривична дјела може закључити да ће се и укором постићи сврха васпитних мјера.
- (2) При изрицању судског укора, суд ће малољетнику указати на друштвену неприхватљивост и штетност његовог понашања, посљедице које такво понашање може на њега да има, као и да му у случају поновног почињења кривичног дјела може бити изречена друга санкција.

Члан 23.

Посебне обавезе

(1) Суд малољетнику може да изрекне једну или више посебних обавеза, ако оцијени да је одговарајућим налозима или забранама потребно утицати на малољетника и његово понашање.

(2) Суд малољетнику може изрећи обавезу:

- a) да се извини оштећеном;
- b) да према властитим могућностима надокнади штету коју је проузроковао;
- c) да редовно похађа школу;
- d) да не изостаје с посла;
- e) да се оспособљава за занимање које одговара његовим способностима и склоностима;
- f) да се укључи у рад хуманитарних организација или послове социјалног, локалног или еколошког садржаја;
- g) да се суздржи од посјеђивања одређених локала, односно приредби и клони друштва одређених лица које на њега могу штетно да утичу;
- h) да се малољетник, уз сагласност законског заступника, подвргне стручном медицинском поступку или поступку одвикавања од дроге или других зависности;
- i) да се укључи у појединачни или групни рад у савјетовалиште за младе;
- j) да учествује на курсевима за стручно оспособљавање или да се припрема и полаже испите на којима се провјерава одређено знање;
- k) да се укључи у одређене спортске активности;
- l) да без посебног одобрења центра за социјалну заштиту, уз сагласност суда, не може да напусти мјесто пребивалишта или боравишта.

(3) При избору појединих обавеза суд ће водити рачуна о спремности малољетника да сарађује у њиховом остваривању, као и о томе да оне буду прилагођене њему и условима у којима живи.

(4) Изречене обавезе могу да трају најдуже једну годину.

(5) Суд може, док траје извршење обавезе, накнадно да је измијени или обустави од извршења.

(6) У оквиру обавезе из става (2) тачке б) овог члана суд ће одредити висину, облике и начин поправљања надокнаде штете радом малољетника који не може да траје више од 60 часова у периоду од три мјесеца, колико може да траје ова посебна обавеза, али тако да тај рад не омета школовање или запослење малољетника.

(7) У оквиру обавезе из става (2) тачка ф) овог члана, малољетник може да ради највише 120 часова у периоду од шест мјесеци, колико може да траје ова посебна обавеза, али тако да не омета његово школовање или запослење.

(8) Контролу над извршењем посебних обавеза врши суд који о томе може да тражи извјештај и мишљење органа социјалне заштите.

(9) Када изриче ову васпитну мјеру суд ће малољетника упозорити да, у случају неиспуњења једне или више посебних обавеза, оне могу бити замијењене другом обавезом или васпитном мјером.

(10) Детаљнији пропис о примјени посебних обавеза према малољетним учиниоцима кривичних дјела доноси Савјет министара Босне и Херцеговине, и то на приједлог министра правде Босне и Херцеговине.

Члан 24.

Упућивање у дисциплински центар за малољетнике

- (1) Суд ће изрећи мјеру упућивања у дисциплински центар за малољетнике кад је потребно да се одговарајућим краткотрајним мјерама утиче на личност и понашање малољетника.
- (2) Малољетника коме је изречена мјера из става (1) овог члана суд може упутити у дисциплински центар:
 - a) на одређени број сати током дана у трајању од најмање 14 дана, а најдуже 30 дана;
 - b) на непрекидни боравак у трајању од најмање 15 дана, али не дуже од три мјесеца.
- (3) При изрицању мјере из става (1) овог члана, суд ће водити рачуна да због њеног извршења малољетник не изостане с редовне школске наставе или посла.
- (4) Боравак малољетника у дисциплинском центру мора бити испуњен дјелатностима примјереним његовим особинама, учењем, корисним радом који одговара његовим способностима и интресима, те другим васпитним садржајима усмјереним на развијање осјећаја одговорности.
- (5) При изрицању васпитне мјере упућивања у дисциплински центар за малољетнике, суд може да изрекне и неку од одговарајућих васпитних мјера појачане контроле која се извршава по извршењу васпитне мјере упућивања у дисциплински центар за малољетнике.

Члан 25.

Појачана контрола родитеља, усвојоца или старатеља

- (1) Мјеру појачане контроле родитеља, усвојиоца или старатеља суд ће изрећи ако су родитељи, усвојилац или старатељ пропустили да врше бригу и контролу над малољетником, а у могућности су да овакву бригу и контролу врше.
- (2) При изрицању мјере из става (1) овог члана суд може родитељу, усвојиоцу или старатељу да да потребна упутства и наложи му одређене дужности у погледу мјера које треба да предузме ради васпитања малољетника, његовог лијечења и отклањања штетних утицаја на њега.
- (3) При изрицању мјере из става (1) овог члана, суд ће одредити да надлежни орган социјалног старања провјерава њено извршавање и указује помоћ родитељу, усвојиоцу или старатељу.
- (4) Ова мјера може да траје најмање шест мјесеци, а највише двије године, с тим да суд накнадно одлучује о њеном престанку.

Члан 26.

Појачана контрола у другој породици

- (1) Ако родитељ, усвојилац или старатељ малољетника нису у могућности да над њим врше контролу или ако од њих таква контрола оправдано не може да се очекује да је врше, малољетник ће бити смјештен у другу породицу која је вољна да га прими и која има могућности да над њим врши појачану контролу.
- (2) Мјера појачане контроле у другој породици може да траје најмање шест мјесеци, а најдуже двије године, с тим да суд накнадно одлучује о њеном престанку. Извршење ове мјере обуставиће се кад родитељи, усвојилац или старатељ малољетника стекну могућност да над њим врше појачану контролу или кад према резултату извршења мјере престане потреба за појачаном контролом.
- (3) При изрицању васпитне мјере из става (1) овог члана, суд ће одредити да орган социјалне заштите провјерава њено извршавање и указује потребну помоћ породици у којој је малољетник смјештен.

Члан 27 .

Појачана контрола од стране надлежног органа социјалне заштите

- (1) Ако родитељи, усвојилац, односно старатељ малољетника нису у могућности да врше појачану контролу, а не постоје услови за изрицање васпитне мјере појачане контроле у другој породици, малољетник ће бити стављен под појачану контролу органа социјалне заштите.

- (2) Док траје ова мјера малољетник остаје код својих родитеља, усвојилаца, односно код других лица која се о њему старају, а појачану контролу над њим врши одређено лице надлежног органа социјалне заштите или друго стручно лице које одреди орган стрателства.
- (3) Орган социјалне заштите брине се о школовању малољетника, његовом запослењу, одвајању из средине која на њега штетно утиче, потребном лијечењу и сређивању прилика у којим живи.
- (4) Ова мјера може да траје најмање шест мјесеци, а највише двије године, с тим да ће суд накнадно да одлучи о њеном престанку.
- (5) Кад овлашћено лице органа социјалне заштите задужено за спровођење мјере појачане контроле утврди да родитељ не поступа по посебном упутству и не сарађује са стручним лицем, мора о томе обавијестити надлежног тужиоца.

Члан 28.

Посебне обавезе уз мјере појачане контроле

- (1) При изрицању неке од васпитних мјера појачане контроле из члана 25. (*Појачана контрола родитеља, усвојоца или старатеља*), 26. (*Појачана контрола у другој породици*) и 27. (*Појачана контрола од стране органа социјалне заштите*) овог закона, суд може малољетнику да одреди једну или више посебних обавеза из члана 23. овог закона ако је то потребно за успјешно извршење изречене васпитне мјере.
- (2) Посебне обавезе из члана 23. став (2) тачка ц) до л), трају колико и изречена мјера појачане контроле, с тим да суд може у том времену да измијени или обустави обавезе које је изрекао.
- (3) При изрицању посебних обавеза, суд ће посебно указати малољетнику и његовим родитељима, усвојоцу, односно старатељу да у случају неиспуњења ових обавеза суд може изречену мјеру појачане контроле да замијени другом васпитном мјером.

Члан 29.

Упућивање у васпитну установу

- (1) Суд ће изрећи мјеру упућивања у васпитну установу кад је потребно да се малољетник одвоји из средине у којој живи и да му се обезбиједи помоћ и стална контрола стручних васпитача у установи за васпитање малољетника.

- (2) У васпитној установи малољетник остаје најмање шест мјесеци, а најдуже двије године, с тим да суд сваких шест мјесеци разматра да ли има основа за обуставу извршења мјере или замјене неком другом васпитном мјером према члану 33. (*Обустава извршења и измјена одлуке о васпитним мјерама*) став (2) овог закона.

Члан 30 .

Упућивање у васпитно-поправни дом

- (1) Суд ће изрећи мјеру упућивања у васпитно-поправни дом малољетнику када га је неопходно издвојити из досадашње средине и треба примијенити појачане мјере и стручне програме преваспитања.
- (2) При одлучивању хоће ли изрећи мјеру из става (1) овог члана, суд ће посебно узети у обзир тежину и природу учињеног кривичног дјела и околности да ли је према малољетнику раније била изречена нека васпитна мјера или казна малољетничког затвора.
- (3) У васпитно-поправном дому малољетник остаје најмање шест мјесеци, а најдуже пет година, с тим да суд сваких шест мјесеци разматра да ли постоје основе за обуставу извршења ове мјере или за њену замјену неком другом васпитном мјером према члану 33. (*Обустава извршења и измјена одлуке о васпитним мјерама*) став (2) овог закона.

Члан 31.

Условно отпуштање

- (1) Када је малољетнику изречена заводска васпитна мјера, суд га може условно отпустити из заводске установе ако је у тој установи провео најмање шест мјесеци и ако се на основу постигнутог успјеха у васпитању може оправдано очекивати да малољетник убудуће неће чинити кривична дјела и да ће се у средини у којој буде живио добро понашати.
- (2) Суд може одлучити да се према малољетнику за вријеме условног отпуштања изрекне мјера појачане контроле уз могућност примјене једне или више посебних обавеза предвиђених чланом 23. овог закона.

- (3) Условно отпуштање траје најдуже до истека законског рока трајања изречене заводске мјере или док суд ову мјеру не обустави од извршења или је замијени неком другом мјером.
- (4) Ако за вријеме трајања условног отпуштања малољетник учини ново кривично дјело или ако одређена мјера појачане контроле не постиже сврху или малољетник не испуњава посебне обавезе које су му одређене уз васпитну мјеру појачане контроле, суд може опозвати условно отпуштање. Вријеме проведено на условном отпуштању неће се урачунати у вријеме законског трајања изречене заводске васпитне мјере (упућивање у васпитну установу; упућивање у васпитно-поправни дом и упућивање у другу установу за оспособљавање).

Члан 32.

Упућивање у другу установу за оспособљавање

- (1) Малољетнику ометеном у психичком или физичком развоју суд може умјесто васпитне мјере упућивања у васпитну установу или васпитне мјере упућивања у васпитно-поправни дом, изрећи мјеру упућивања у другу установу за оспособљавање.
- (2) Ова мјера може се изрећи умјесто мјере безбједности обавезног психијатријског лијечења ако се у другој установи може обезбиједити чување и лијечење малољетника и постићи сврха ове безбједносне мјере.
- (3) Малољетник остаје у установи за оспособљавање док је то потребно ради његовог лијечења или оспособљавања, али не дуже од три године, с тим да ће суд свака три мјесеца да размотри да ли постоје основе за обуставу извршења ове мјере или њене замјене другом мјером. Ако малољетник у току извршења ове мјере постане пунољетан, испитаће се потреба његовог даљег задржавања у тој установи, а када наврши двадесет једну године живота, извршење мјере ће се наставити у установи у којој се извршава мјера безбједности.

Члан 33.

Обустава извршења и замјена васпитне мјере другом васпитном мјером

- (1) Ако се послѣ доношења одлуке о изрицању посебне обавезе, мјере појачане контроле или заводске мјере, појаве околности којих није било у вријеме доношења одлуке или се за њих није знало, а оне би значајно утицале на избор мјере или ако се одлука не може извршити усљед одбијања малољетника или његових родитеља, усвојилаца, односно старатеља да

поступе по изреченој васпитној мјери или по налогу онога ко мјеру извршава или наступе друге околности предвиђене законом, а оне би биле од значаја за доношење одлуке, суд може обуставити извршење или изречену мјеру замијенити другом таквом мјером.

- (2) Осим у случајевима из става (1) овог члана, уколико за поједине мјере није нешто друго прописано, суд може током извршења посебних обавеза, мјера појачане контроле или заводских мјера, с обзиром на постигнути успјех у васпитању, обуставити их или замијенити другом таквом мјером којом ће се боље постићи сврха васпитних мјера, с тим што:
- a) мјере појачане контроле не могу се обуставити нити замијенити другом мјером прије истека рока од шест мјесеци,
 - b) мјера упућивања у васпитну установу не може се обуставити од извршења прије истека рока од шест мјесеци, а до истека овог рока може се замијенити само мјером упућивања у васпитно-поправни дом или мјером упућивања у другу установу за оспособљавање;
 - c) мјера упућивања у васпитно-поправни дом не може се обуставити од извршења прије истека рока од шест мјесеци, а до истека овог рока може се замијенити само мјером упућивања у васпитну установу или мјером упућивања у другу установу за оспособљавање.

Члан 34.

Поновно одлучивање о васпитним мјерама

- (1) Ако је од правноснажности одлуке којом је изречена нека од посебних обавеза или мјера појачане контроле прошло шест мјесеци, а за заводску мјеру протекло више од једне године, а извршење није започето, суд ће поновно оцјењивати о потреби извршења изречене мјере. При томе суд може да одлучи да се раније изречена мјера изврши, не изврши или да се замијени неком другом мјером.
- (2) Васпитна мјера упућивања у дисциплински центар за малољетнике неће се извршити ако је протекло више од шест мјесеци од правноснажности одлуке којом је ова мјера изречена, а извршење није започето.

Члан 35.

Учинак казне на васпитне мјере

- (1) Ако лицу након изрицања мјере или током њеног извршења суд за ново кривично дјело изрекне казну малољетничког затвора или затвора од најмање годину дана, васпитна мјера се неће извршавати, а ако је извршење започето, обуставиће се чим малољетник започне издржавање те казне.

- (2) Ако суд у случају из става (1) овог члана изрекне казну затвора или малољетничког затвора у трајању краћем од једне године, о томе ће се обавијестити онај суд који је изрекао васпитну мјеру и који ће одлучити хоће ли се по издржаној казни наставити извршење изречене васпитне мјере или ће мјеру обуставити.

Члан 36.

Изрицање васпитних мјера за кривична дјела у стицају

- (1) Ако је малољетник учинио више кривичних дјела у стицају, а суд одлучи да изрекне васпитну мјеру, оцијениће јединствено сва дјела и изрећи ће само једну васпитну мјеру, осим у случају предвиђеном у члану 28. (*посебне обавезе уз мјере појачане контроле*) став (1) овог закона.
- (2) По одредби става (1) овог члана, суд ће поступити и кад послџе изречене васпитне мјере утврди да је малољетник прије или послџе њеног изрицања учинио неко кривично дјело.

Члан 37.

Евиденција о изреченим васпитним мјерама

- (1) Евиденцију о изреченим васпитним мјерама воде надлежни органи социјалне заштите на основу прописа које доноси орган надлежан за послове социјалне заштите.
- (2) Подаци о изреченим васпитним мјерама могу се дати само суду, тужилаштву, органима унутрашњх послова и органима социјалне заштите у вези с кривичним поступком који се води против лица коме је изречена васпитна мјера.
- (3) Подаци о изреченој васпитној мјери бришу се из евиденције након истека рока од три године од дана када је престало извршење васпине мјере, а у сваком случају када евидентирани напуни 23 године живота.
- (4) Ако евидентирани буде у међувремену осуђен на казну затвора или малољетничког затвора, подаци о васпитној мјери брисаће се из евиденције када истекну рехабилитациони рокови утврђени кривичним законом.

Б. Малољетнички затвор

Члан 38.

Кажњавање старијих малољетника

Казнити се може само кривично одговоран старији малољетник који је учинио кривично дјело с прописаном казном затвора тежом од пет година, а због тешких посљедица дјела и високог степена кривичне одговорности не би било оправдано изрећи васпитну мјеру.

Члан 39.

Одмјеравање казне малољетничког затвора

- (1) Казна малољетничког затвора не може бити краћа од шест мјесеци ни дужа од пет година, а изриче се на пуне године или на мјесеце. За кривично дјело за које је прописана казна дуготрајног затвора или за стицај најмање два кривичних дјела за која је прописана казна затвора тежа од десет година, малољетнички затвор може трајати до десет година.
- (2) При одмјеравању казне старијем малољетнику за кривично дјело, суд не може изрећи казну малољетничког затвора у трајању дужем од казне затвора прописане за то кривично дјело, али суд није везан за најмању прописану мјеру те казне.
- (3) При одмјеравању казне малољетничког затвора старијем малољетнику, суд ће узети у обзир све околности које утичу да казна буде мања или већа (општа правила за одмјеравање казне), имајући посебно у виду степен зрелости малољетника и вријеме потребно за његово васпитање и стручно оспособљавање.

Члан 40.

Изрицање казне малољетничког затвора за кривичних дјела у стицају

- (1) Ако старији малољетник учини више кривичних дјела у стицају, а суд нађе да за свако кривично дјело треба изрећи казну малољетничког затвора, одмјериће по слободној оцјени за сва дјела једну казну у границама предвиђеним у члану 39. (*Одмјеравање казне малољетничког затвора*) овог закона. Ако суд нађе да би за неко дјело у стицају старијег малољетника требало казнити, а за друга кривична дјела изрећи васпитну мјеру, за сва дјела у стицају изрећи ће само казну малољетничког затвора.

- (2) Ако је суд за кривична дјела у стицају утврдио казне затвора и малољетничког затвора, изрећи ће затвор као јединствену казну примјеном општих правила за стицај кривичних дјела.
- (3) Ако суд нађе да за нека кривична дјела у стицају треба изрећи васпитну мјеру, а за друга казну затвора, изрећи ће само казну затвора.
- (4) По одредби става (1) до (4) овог члана, суд ће поступити и у случају ако послџе изречене казне утврди да је осуђени прије или послџе њеног изрицања учинио друго кривично дјело.

Члан 41.

Условно отпуштање из малољетничког затвора

- (1) Осуђено лице на казну малољетничког затвора може бити условно отпуштено ако је издржало најмање трећину изречене казне и ако се на основу постигнутог успјеха извршења може оправдано очекивати да ће се на слободи добро понашати и да неће вршити кривична дјела, али не прије него што је истекло шест мјесеци у казнено-поправној установи. Уз условно отпуштање суд може изрећи неку од васпитних мјера појачане контроле уз могућност примјењивања једне или више посебних обавеза предвиђених чланом 23. (*посебне обавезе*) овог закона.
- (2) За опозивање условног отпуштања примјењују опште одредбе (*Опозив условног отпуштања*)

Члан 42.

Одгођено изрицање казне малољетничког затвора

- (1) Суд може изрећи казну малољетничког затвора и истовремено одредити да се она неће извршити онда када оправдано може да се очекује, да се и пријетњом накнадног изрицања казне може утицати на малољетног учиниоца да убудуће не врши кривична дјела. Уз казну малољетничког затвора суд може изрећи неку од васпитних мјера појачаног надзора уз могућност примјењивања једне или више посебних обавеза предвиђених чланом 23. (*посебне обавезе*) овог закона.
- (2) Суд накнадно може да изрекне извршење изречене казне малољетничког затвора ако малољетник за вријеме које суд одреди, а које не може бити краће од једне ни дуже од три године (вријеме искушавања), учини ново кривично дјело или ако одбија да поступи по изреченој васпитној мјери или извршењу посебних обавеза.

- (3) Након што протекне најмање једна година времена искушавања, суд може након што прибави извјештај органа социјалне заштите, изрећи коначни одустанак од изрицања казне, ако нове чињенице потврђују увјерење да малољетник неће учинити нова кривична дјела.

Члан 43.

Накнадно изрицање казне малољетничког затвора

- (1) Ако малољетник коме је одгођено изрицање казне малољетничког затвора из члана 42. овог закона буде осуђен или му буде изречена оvasпитна мјера због новог кривичног дјела учињеног прије истека времена искушавања, суд ће му изрећи казну за прије учињено дјело, ако би то, с обзиром на новоизречену казну или васпитну мјеру, било потребно ради одвраћања малољетника од чињења кривичних дјела. Казна за прије почињено дјело може се изрећи и ако малољетник и поред изреченог упозорења суда одбија да поступи по изреченој васпитној мјери или извршењу посебних обавеза.
- (2) При изрицању јединствене казне, поступиће се према одредбама о одмјеравању казне за стицај кривичних дјела.
- (3) Ако суд у случају из става (1) овог члана не изрекне казну, одлучиће остају ли на снази већ изречене мјере или ће изрећи друге мјере.
- (4) Казна се може накнадно изрећи најкасније унутар шест мјесеци након истека времена искушавања или након довршења поступка због новог кривичног дјела.

Члан 44.

Застарјелост извршења казне малољетничког затвора

Казна малољетничког затвора неће се извршити када од дана правноснажности пресуде којом је казна изречена протекне:

- а) пет година ако је изречена казна малољетничког затвора у трајању дужем од пет година;
- б) три године ако је изречена казна малољетничког затвора у трајању дужем од три године;
- с) двије године ако је изречена казна малољетничког затвора у трајању до три године.

Члан 45.

Давање података из казнене евиденције о осудама на казну малољетничког затвора

Подаци о осуди на казну малољетничког затвора не могу се дати никоме, осим у случајевима када то тражи суд, тужилаштво, овлашћена службена лица и органи социјалне заштите у вези с кривичним поступком који се води против лица коме је изречена казна малољетничког затвора.

Члан 46.

Учинак казне на васпитне мјере

- (1) Ако за вријеме трајања васпитне мјере суд изрекне старијем малољетнику казну малољетничког затвора, васпитна мјера престаје кад малољетник започне издржавање изречене казне.
- (2) Ако за вријеме трајања васпитне мјере суд изрекне пунољетном лицу казну малољетничког затвора или казну затвора у трајању од најмање годину дана, васпитна мјера престаје када ово лице започне издржавање казне.
- (3) Ако за вријеме трајања васпитне мјере суд изрекне пунољетном лицу казну затвора у краћем трајању од једне године, суд ће у пресуди одлучити хоће ли се по издржаној казни наставити извршење васпитне мјере или ће обуставити њено извршење.

Члан 47.

Учинак васпитних мјера и казне малољетничког затвора

- (1) Васпитне мјере и казна малољетничког затвора не повлаче правне посљедице које се састоје у забрани обављања одређених послова или функција у органима власти, привредним друштвима или другим правним лицима, забрану стицања одређених звања, позива или занимања или унапређења у служби, забрану стицања одређених дозвола или одобрења која се издају одлуком органа власти.
- (2) Лице које издржава васпитну мјеру упућивања у васпитно-поправни дом или казну малољетничког затвора које је способно за рад, уколико оно на то пристане, може радити и тада вриједе одредбе овог закона које се односе на рад осуђених лица.

Члан 48.

Рехабилитација

Одредбе кривичних закона сходно се примјењују и на малољетнике осуђене на казну малољетничког затвора.

Ц. Безбједносне мјере

Члан 49.

Изрицање безбједносних мјера малољетнику

- (1) Малољетнику коме је изречена васпитна мјера или казна малољетничког затвора могу се, под условима прописаним законом, изрећи безбједносне мјере. Безбједносна мјера обавезног лијечења од зависности не може се изрећи уз мјере упозорења и усмјерења.
- (2) Умјесто безбједносне мјере обавезног психијатријског лијечења може се изрећи васпитна мјера упућивања у другу установу за оспособљавање ако се у тој установи може обезбиједити лијечење и тиме постићи сврха те безбједносне мјере.
- (3) Мјере безбједности обавезног психијатријског лијечења и обавезно лијечење од зависности може се изрећи самостално.
- (4) Према малољетнику може се изрећи и мјера безбједности одузимања предмета.

3. Посебне одредбе о застарјелости кривичног поступка и о материјално-правној сврсисходности

Члан 50.

Изрицање кривичних санкција пунољетним лицима за дјела која су учинили као млађи малољетници

Пунољетном лицу која је навршило 21 годину живота не може да се суди за кривично дјело које је учинило као млађи малољетник.

Члан 51.

Изрицање кривичних санкција пунољетним лицима за дјела која су учинили као малољетници

- (1) Пунољетном лицу које је кривично дјело учинило као малољетник, а у вријеме суђења није навршило 21 годину живота, може се изрећи одговарајућу васпитна мјера (посебна обавеза, мјера појачане контроле надлежног органа социјалне заштите и заводска мјера упућивања у васпитно-поправни дом) а из разлога предвиђених чланом 38. овог закона - и казна малољетничког затвора. При оцјени хоће ли изрећи ову мјеру, суд ће

узети у обзир све околности случаја, а нарочито тежину учињеног кривичног дјела, вријеме које је протекло од његовог учињења, породичне прилике, понашање извршиоца, како се извршилац укључио у редовни живот, као и сврху коју жели постићи примјеном ове санкције.

- (2) Изузетно од одредбе става (1) овог члана, пунољетном лицу које је у вријеме суђења навршило 21 годину живота, суд може, умјесто малољетничког затвора изрећи казну затвора или условну казну. Казна затвора изречена у овом случају има у погледу рехабилитације, застарјелости, условног отпуштања и правних посљедица осуде исто правно дејство као и казна малољетничког затвора.
- (3) Пунољетним лицима из става (2) и (3) овог члана уз изречену санкцију може се изрећи одговарајућа мјера безбједности под условима предвиђеним овим законом.

4. Млађа пунољетна лица

Члан 52.

Примјена одредаба о малољетницима на млађа пунољетна лица

У односу на млађе пунољетне извршиоце кривичних дјела важе одредбе Кривичног закона, а под условима прописаним овим законом примјењују се и одредбе које се односе малољетне извршиоце.

Члан 53.

Изрицање васпитних мјера млађим пунољетним лицима

- (1) Извршиоцу који је као пунољетан учинио кривично дјело, а у вријеме суђења није навршио 21 годину живота, суд може изрећи било коју мјеру посебних обавеза, мјеру појачане контроле надлежног органа социјалне заштите или одговарајућу заводску васпитну мјеру ако се, с обзиром на његову личност и околности под којима је кривично дјело учинио, може очекивати да ће се и васпитном мјером постићи сврха која би се остварила изрицањем казне.
- (2) Млађем пунољетном лицу коме је изречена васпитна мјера суд може, под условима прописаним овим законом, да изрекне одговарајуће безбједносне мјере.
- (3) Изречена васпитна мјера може трајати најдуже док извршилац не наврши 23 године живота.

Дио четврти

КРИВИЧНИ ПОСТУПАК ПРЕМА МАЛОЉЕТНИЦИМА

1. Опште одредбе

Члан 54.

Примјена других одредби

- (1) Одредбе овог закона примјењују се у поступку према лицима која су учинила кривично дјело као малољетници, а у вријеме покретања поступка, односно суђења нису навршила 23 године живота, као и одредбе Закона о кривичном поступку ако нису у супротности с одредбама овог закона.
- (2) Одредбе члана 58. (*обазриво поступање*), члан 63. став (3) (*улога органа старатељства*), члана 64. (*позивање и достављање писмена*), члана 76. (*смјештај малољетника*), члана 84. (*искључење јавности*) и члана 85. (*привремени смјештај малољетника*) овог закона не примјењују се у поступку према извршиоцу који је у вријеме покретања поступка, односно суђења напунио 21 годину живота.

Члан 55.

Примјена одредби према дјечи

- (1) Кад тужилац за малољетнике утврди да лице против кога је поднесена пријава, односно службени извјештај за кривично дјело није навршило 14 година (дијете), донијеће наредбу о непокретању кривичног поступка, а податке о дјелу и учиниоцу доставиће органу старатељства ради предузимања мјера заштите у оквиру његове надлежности.
- (2) Кад суд у току поступка утврди да малољетник у вријеме извршења кривичног дјела није навршио 14 година живота (дијете), кривични поступак ће обуставити, а рјешење о обустављању поступка доставиће органу старатељства - ради предузимања мјера заштите у оквиру његове надлежности.
- (3) О непоступању у смислу става (1) и (2) овог члана обавијестиће се оштећени и подносилац пријаве, односно службеног извјештаја.

Члан 56 .

Изричита забрана поступања

Одредбе Закона о кривичном поступку о казненем налогу, изјашњењу о кривици, разматрању изјаве о кривици и преговарању о кривици, не примјењују се у кривичном поступку према малољетницима.

Члан 57.

Покретање поступка према малољетнику

Кривични поступак према малољетнику покреће се по захтјеву тужиоца који је стекао посебна знања из области права дјетета и преступништва младих.

Члан 58 .

Обазриво поступање

- (1) При предузимању радњи којима је присутан малољетник, а нарочито при његовом испитивању, поступаће се обазриво, водећи рачуна о зрелости, другим личним својствима и заштити приватности малољетника – како вођење кривичног поступка не би штетно утицало на његов развој.
- (2) Органи који учествују у поступку спречаваће погодним мјерама свако недисциплиновано понашање малољетника.

Члан 59.

Обавезна одбрана

- (1) Малољетник мора имати браниоца приликом првог саслушања, као и током цијелог поступка.
- (2) Малољетник може имати браниоца када тужилац условљава непокретање поступка према малољетнику испуњењем васпитне препоруке из члана 16. овог закона.
- (3) Уколико малољетник не познаје језик на којем се води кривични поступак, суд ће му одредити тумача.
- (4) Ако сам малољетник, његов законски заступник или сродници не узму браниоца, њега ће поставити судија за малољетнике на приједлог тужиоца или по службеној дужности.
- (5) Бранилац се поставља из реда адвоката који имају изразиту склоност и основна знања из области права дјетета и преступништва младих.

Члан 60.

Ослобођење од дужности свједочења

- (1) Нико не може бити ослобођен дужности свједочења о околностима потребним за оцјењивање зрелости малољетника, упознавања његове личности и прилика у којима живи,

- (2) Дужности свједочења ослобођени су само родитељ, старатељ, усвојилац, социјални радник, вјерски исповједник, односно вјерски службеник и бранилац.

Члан 61.

Спајање и раздвајање поступка

(1) Кад је малољетник учествовао у извршењу кривичног дјела заједно с пунољетним лицем, поступак према њему ће се раздвојити и спровести по одредбама овог закона.

(2) Поступак према малољетнику може се изузетно спојити с поступком против пунољетног лица и спровести по општим одредбама Закона о кривичном поступку само ако је спајање поступка неопходно за свестрано разрјешење ствари.

(3) У јединственом поступку по општим одредбама Закона о кривичном поступку суди судија за малољетнике, односно вијеће од тројице судија од којих је најмање један судија за малољетнике.

(4) Кад се спроводи јединствен поступак за малољетника и пунољетне учиниоце, у погледу малољетника ће се увијек примијенити одредбе члана 58. до 60, члана 63. до 66, члана 74, 75, 76. и 84; овог закона кад се на главном претресу разјашњавају питања која се односе на малољетника, као и члан 84. и члан 91. овог закона, а остале одредбе овог закона - уколико њихова примјена није у супротности с вођењем јединственог поступка.

Члан 62.

Спровођење јединственог поступка

(1) Кад је лице учинило неко кривично дјело као малољетно, а неко као пунољетно, спровешће се јединствен поступак и пунољетном лицу се суди по општим прописима.

(2) У јединственом поступку, суђење ће се, спровести пред судијом за малољетнике надлежног суда, односно пред вијећем од тројице судија од којих је најмање један судија за малољетнике, уколико то лице у вријеме покретања поступка није навршило 21 годину.

Члан 63.

Улога органа старатељства

- (1) У поступку према малољетницима поред овлашћења која су изричито предвиђена у одредбама овог закона, орган старатељства има право да се упозна с током поступка, да у току поступка ставља приједлоге и да указује на чињенице и доказе који су од важности за доношење правилне одлуке.
- (2) О сваком покретању поступка према малољетнику тужилац ће обавијестити надлежни орган старатељства.
- (3) Судови и тужилаштва извјештавају орган старатељства када у кривичном поступку утврђене чињенице и околности упућују на потребу предузимања мјера ради заштите права и добробити малољетника.

Члан 64.

Позивање и достављање писмена

- (1) Малољетник се позива преко родитеља, односно законског заступника, осим ако то није могуће због потребе хитног поступања или других околности и тада судија за малољетнике на приједлог тужиоца у интересу малољетника именује посебног старатеља до окончања поступка. Посебни старатељи се именују с посебне листе социјалних радника коју утврђује орган старатељства.
- (2) Малољетника доводе овлашћена службена лица полицијских власти у цивилној одјећи, водећи рачуна да то чине на неупадљив начин, осим у случајевима опасних учинилаца или најтежих кривичних дјела.
- (3) Достављање одлука и других писмена малољетнику врши се у складу са одредбама Закона о кривичном поступку, с тим да се малољетнику неће достављати писмена истицањем на огласној плочи суда, а неће се примијенити ни одредба Закона о кривичном поступку о усменом саопштавању одлуке.

Члан 65.

Објављивање тока кривичног поступка

- (1) Не смије се објавити ток кривичног поступка према малољетнику, ни одлука донесена у том поступку, нити се може у сврху објављивања вршити видео и аудио-снимање тока поступка.
- (2) Правноснажна одлука суда може се објавити, али без навођења имена малољетника и других података из којих би се могао утврдити његов идентитет.

Члан 66.

Дужност хитног поступања

Органи који учествују у поступку према малољетнику, као и други органи и установе од којих се траже обавјештења, извјештаји или мишљења дужни су да поступају најхитније како би се поступак што прије завршио.

Члан 67.

Мјесна надлежност

Изузев када се ради о Суду Босне и Херцеговине и Основном суду Брчко дистрикта, за поступак према малољетницима, по правилу, мјесно је надлежан суд његовог пребивалишта, а ако малољетник нема пребивалишта или оно није познато – суд боравишта малољетника. Поступак се може спровести пред судом боравишта малољетника који има пребивалиште или пред судом мјеста извршења кривичног дјела, односно пред судом на чијем се подручју налази завод или установа за извршење кривичних санкција у којој се малољетник налази, ако је очигледно да ће се пред тим судом поступак лакше спровести.

2. Покретање поступка

Члан 68.

Примјена начела опортунитета

- (1) За кривична дјела с прописаном новчаном казном или казном затвора до пет година, тужилац може да одлучи да не покрене кривични поступак иако постоје докази да је малољетник учинио кривично дјело, ако сматра да не би било сврсисходно да се води поступак према малољетнику, с обзиром на природу кривичног дјела и околности под којима је учињено, ранији живот малољетника и његове личне карактеристике. Ради утврђивања ових околности, тужилац може да затражи обавјештења од родитеља, односно старатеља малољетника, других лица и установа, а кад је то потребно може ова лица и малољетника позвати ради непосредног обавјештавања. Тужилац може да затражи мишљење органа старатељства о сврсисходности покретања поступка према малољетнику.
- (2) Ако за доношење одлуке из става (1) овог члана треба да се испитују личне карактеристике малољетника, тужилац може, у споразуму с органом старатељства, да упути малољетника у прихватилиште за дјецу и омладину или васпитну установу, али најдуже до 30 дана.
- (3) Кад је извршење казне или васпитне мјере у току, тужилац може да одлучи да не захтијева покретање кривичног поступка за друго кривично дјело малољетника, ако с обзиром на тежину тог кривичног дјела, као и на казну,

односно васпитну мјеру која се извршава, не би имало сврхе вођење поступка и изрицање кривично-правне санкције за то дјело.

- (4) Кад тужилац у случајевима из става (1) и (3) овог члана нађе да није цјелисходно да се покрене поступак према малољетнику, обавијестиће о томе, уз навођење разлога, орган старатељства, оштећеног и подносиоца пријаве.

Члан 69.

Разматрање могућности и оправданости изрицања васпитне препоруке

- (1) Прије доношења наредбе за покретање припремног поступка према малољетнику за кривично дјело из члана 68. став (1) овог закона, тужилац је дужан да размотри могућност и оправданост изрицања васпитне препоруке, у складу с одредбама овог закона.
- (2) Ако су испуњени услови за изрицање васпитне препоруке и након што уз сарадњу и надзор органа социјалног старања малољетник испуни обавезу преузету васпитном препоруком, тужилац ће да донесе наредбу о непокретању припремног поступка према малољетнику и о томе обавијести орган социјалног старања и оштећеног с упутом да свој имовинско-правни захтјев може да оствари у парничном поступку, као и подносиоца пријаве.
- (3) Ако малољетник дјелимично испуни обавезу преузету васпитном препоруком, тужилац може да одлучи као у ставу (2) овог члана ако нађе да покретање припремног поступка, с обзиром на природу кривичног дјела и околности под којима је учињено, ранији живот малољетника и његова лична својства и разлоге неиспуњења преузете обавезе, то не би било сврсисходно.
- (4) Ако малољетник не изврши обавезу преузету васпитном препоруком, али у мјери која оправдава покретање поступка, тужилац ће донијети наредбу за покретање припремног поступка.

3. Припремни поступак

Члан 70.

Покретање припремног поступка

- (1) Ако постоје основе за сумњу да је малољетно лице учинило кривично дјело, тужилац за малољетнике доноси наредбу о покретању припремног поступка о чему обавјештава орган старатељства.

- (2) У предметима кривичних дјела малољетника поступа овлашћено службено лице које је стекло посебна знања из области права дјетета и преступништва младих.
- (3) У фази припремног поступка судија за малољетник има иста овлашћења која по Закону о кривичном поступку припадају судији за претходни поступак.

Члан 71.

Лишавање слободе малољетника

- (1) Овлашћено службено лице може малољетно лице лишити слободе ако постоје основе за сумњу да је извршило кривично дјело и ако постоји ма који разлог предвиђен за одређивање притвора према малољетнику. Овлашћено службено лице дужно је да малољетно лице без одлагања, а најкасније у року од 12 часова доведе тужиоцу и обавијести га о разлозима и времену лишавања слободе. О лишавању слободе овлашћено службено лице ће одмах обавијестити родитеља или усвојиоца, односно старатеља малољетника, а ако то није могуће - обавијестиће надлежни орган социјалне заштите.
- (2) Ако малољетник лишен слободе не буде доведен тужиоцу у року из става (1) овог члана, пустиће се на слободу.
- (3) Тужилац је дужан без одлагања, а најкасније у року од 24 часа од довођења, испитати малољетника и одлучити да ли ће га пустити на слободу или ће судији за малољетнике ставити приједлог за одређивање мјере притвора или мјеру привременог смјештаја малољетника из члана 76. овог закона.
- (4) Судија за малољетнике одмах ће, а најкасније у року од шест часова након што упозна малољетника с приједлогом тужиоца, да донесе одлуку о одређивању притвора или о пуштању на слободу или о привременом смјештају малољетника.
- (5) Ако постоје околности због којих не може поступати судија за малољетнике, о притвору ће одлучити судија кога одреди предсједник суда о чему се обавјештава судија за малољетнике.

Члан 72.

Одређивање притвора

- (1) Изузетно, судија за малољетнике може, на приједлог тужиоца, да одреди малољетнику притвор кад за то постоје разлози предвиђени чланом 132. тач.

- а) до ц). Закона о кривичном поступку. Притвор ће се примијенити само као крајња мјера ако његову сврху није могуће остварити мјером привременог смјештаја из члана 76. овог закона.
- (2) О притварању малолетника судија за малолетнике обавијестиће родитеља, старатеља или установу којој је малолетник повјерен на васпитање и чување, као и центар за социјалну заштиту.
 - (3) На основу рјешења о притвору које је донио судија за малолетнике, притвор у припремном поступку може да траје мјесец дана од дана лишења слободе. Вијеће за малолетнике истог суда дужно је да обави контролу неопходности притвора сваких 15 дана по изјашњењу тужиоца о предузетим радњама у периоду који претходи контроли.
 - (4) У току припремног поступка вијеће за малолетнике истог суда може у случају постојања законских разлога да продужи притвор за још два мјесеца, уз контролу неопходности притвора сваких 15 дана по изјашњењу тужиоца о предузетим радњама у периоду који претходи контроли. Против рјешења вијећа допуштена је жалба која не задржава извршење рјешења.
 - (5) Након завршетка припремног поступка, па све до правоснажности одлуке којом се изриче санкција притвора према старијем малолетнику може да траје најдуже шест мјесеци, а према млађем малолетнику најдуже четири мјесеца.
 - (6) Постојање законских услова за трајање притвора након завршетка припремног поступка до доношења одлуке, испитаће вијеће за малолетнике сваких мјесец дана од дана доношења посљедњег рјешења о притвору.
 - (7) Вријеме проведено у притвору или установама привременог смјештаја из става (1) овог члана, урачунава се у вријеме трајања изречене заводске васпитне мјере и казне малолетничког затвора у складу са Кривичним законом (*Урачунавање притвора и раније казне*)

Члан 73.

Поступак према малолетнику у притвору

- (1) Малолетник се налази у притвору одвојено од пунолетних лица.
- (2) Изузетно, да би се због дужег усамљења малолетника у притвору избјегле штетне посљедице на развој његове личности, судија за малолетнике може да одреди да малолетник буде у притвору заједно с пунолетним лицима који су чланови његове породице ако то на малолетника не би штетно дјеловало.

- (3) Док се налази у притвору, малољетнику се према могућностима установе даје обука корисна за његово васпитање и занимање.
- (4) Судија за малољетнике има према притвореним малољетницима иста овлашћења која по Закону о кривичном поступку припадају судији за претходни поступак, односно судији за претходно саслушање и могу у свако доба обилазити притвореника, с њим разговарати и од њега примати притужбе.

Члан 74 .

Прибављање података о личности малољетника

- (1) У припремном поступку према малољетнику, поред чињеница које се односе на кривично дјело, посебно ће се утврдити узраст малољетника, околности потребне за оцјену његове зрелости, испитаће се средина и прилике под којима малољетник живи и друге околности које се тичу његове личности и понашања.
- (2) О околностима из става (1) овог члана тужилац ће прибавити извјештај и саслушати лица која могу да дају потребне податке, изузев особа из члана 60. (*Ослобађање од дужности свједочења*) став (2) овог закона. О тим околностима обавезно се прибавља мишљење органа старатељства, а ако је према малољетнику била изречена васпитна мјера – прибавиће се извјештај о примјени те мјере. Ако је према малољетнику била изречена заводска мјера, тужилац ће прибавити извјештај завода или установе о примјени те мјере.
- (3) Податке о личности малољетника прибавља тужилац. Тужилац може повјерити да те податке прикупи стручни сарадник тужилаштва, а може њихово прибављање повјерити органу старатељства.
- (4) Кад је за утврђивање здравственог стања малољетника, степена зрелости и других карактеристика личности потребно да малољетника прегледају вјештаци, за овај преглед одредиће се љекари, психолози или педагози. Оваква испитивања малољетника могу се обавити у здравственој или другој установи.

Члан 75.

Лица које присуствују радњама у припремном поступку

- (1) Тужилац сам одређује начин извођења појединих радњи држећи се одредаба Закона о кривичном поступку, и то у оној мјери која обезбјеђује

права малољетника на одбрану, права оштећеног и прикупљање доказа потребних за одлучивање.

- (2) Радњама у припремном поступку присуствује, малољетник, осим ако постоје разлози наведени у одредби члана 84. (*Искључење јавности*) став (4) овог закона и бранилац. Испитивање малољетне особе, кад је то потребно, обавиће се уз помоћ педагога или другог стручног лица.
- (3) Тужилац може да одобри да радњама у припремном поступку буде присутан представник органа старатељства и родитељ, односно старатељ малољетника. Кад су наведена лица присутна тим радњама, могу да стављају приједлоге и упућују питања лицу које се испитује, односно саслушава.

Члан 76.

Привремени смјештај малољетника

- (1) Судија за малољетнике може, на приједлог тужиоца, да одреди да се малољетник у току припремног поступка привремено смјести у прихватилиште, васпитну или сличну установу, да се стави под контролу органа старатељства, ако је то потребно ради издвајања малољетника из средине у којој је живио или ради пружања помоћи, заштите или смјештаја малољетника, посебно од искушења понављања кривичног дјела.
- (2) Против рјешење о привременом смјештају малољетника жалбу могу уложити у року од 24 часа малољетник, родитељ, усвојилац, односно старатељ и бранилац. О жалби одлучује вијеће за малољетнике истог суда, с тим да жалба не задржава извршење.
- (3) Извршење привременог смјештаја спроводи се према одредбама које вриједу за установе.
- (4) Трошкови смјештаја малољетника исплаћују се унапријед из буџетских средстава и улазе у трошкове кривичног поступка.

4. Поступање након окончаног припремног поступка

Члан 77.

Образложени приједлог

- (1) Након што испита све околности које се односе на извршење кривичног дјела, зрелост и друге околности које се тичу личности малољетника и прилика у којима живи, тужилац је дужан, у року од осам дана по окончању

припремног поступка, да достави судији за малољетнике образложен приједлог за изрицање васпитне мјере или казне.

- (2) Приједлог тужиоца садржи: име и презиме малољетника, његове године живота, опис и законски назив кривичног дјела, доказе из којих произлази да је малољетник учинио кривично дјело, образложење које треба да садржи оцјену степена зрелости малољетника и приједлог да се малољетник казни, односно, да се према њему изрекне васпитна мјера.
- (3) Битни садржај прикупљених података о личности малољетника (члан 74.) треба образложити тако да то, колико је могуће, не дјелује штетно на његово васпитање.
- (4) Приликом достављања приједлог за изрицање васпитне мјере, тужилац ће да достави и материјале којим поткрепљује наводе из приједлога.

Члан 78.

Неслагање судије за малољетнике с приједлогом тужиоца

- (1) Ако се судија за малољетнике не сложи с приједлогом тужиоца, јер нема основа да се према малољетнику изрекне васпитна мјера или да постоје разлози из члана 68. (*Примјена начела опортунитета*) став (3) овог закона, може сам да донесе рјешење о обустави поступка или затражи да у року од три дана о томе одлучи вијеће за малољетнике. Вијеће за малољетнике одлуку доноси по саслушању тужиоца.
- (2) Вијеће може да одлучити да се поступак према малољетнику обустави или одлучити да судија за малољетнике поступак настави.
- (3) Изван случајева из става (1) овог члана, ако се судија за малољетнике не сложи с приједлогом тужиоца, затражиће да о томе одлучи вијеће за малољетнике.

Члан 79.

Разматрање могућности и оправданости изрицања васпитне препоруке

- (1) Прије доношења одлуке хоће ли се сложити с приједлогом тужиоца за изрицање кривично-правне санкције за кривична дјела из члана 68. (*Примјена начела опортунитета*) став 1 овог закона, судија за малољетнике дужан је да размотри могућност и оправданост примјене васпитне препоруке.

- (2) Ако судија за малољетнике на основу достављеног материјала нађе да, с обзиром на природ кривичног дјела и околности под којим је извршено, ранији живот малољетника и његове личне карактеристике, вођење поступка и изрицање кривично-правне санкције према малољетнику не би било сврсисходно, поступиће у складу с одредбама члана 14. до 17. овог закона.
- (3) Ако малољетник у потпуности испуни обавезу преузету васпитном препоруком, судија за малољетнике донијеће рјешење да неће поступати по приједлогу тужиоца за изрицање санкције. Против рјешења судије за малољетнике жалба није допуштена.
- (4) Одлуку из става (3) овог члана судија за малољетнике може да донесе и у случају да је малољетник дјелимично испунио обавезу преузету васпитном препоруком - уколико нађе да због околности наведених у ставу (2) овог члана изрицање санкције према малољетнику не би било сврсисходно.
- (5) Ако малољетник не испуни обавезу преузету васпитном препоруком или је испуни само дјелимично, али у мјери која оправдава поступање по приједлогу тужиоца – судија за малољетнике поступиће по приједлогу тужиоца за изрицање санкције.
- (6) Детаљнији пропис о примјени васпитних препорука према малољетним извршиоцима кривичних дјела доноси Савјет министара Босне и Херцеговине, и то на приједлог министра правде Босне и Херцеговине.

Члан 80.

Прихватање и поступање по приједлогу тужиоца

- (1) Кад судија за малољетнике прими приједлог тужиоца за изрицање васпитне мјере или казне малољетничког затвора, односно одлуку вијећа из члана 78. став (2) овог закона, приједлог тужиоца доставиће малољетнику и његовом браниоцу.
- (2) Малољетник и бранилац могу, у року од три дана од дана уручења приједлога, да изјаве претходне приговоре из члана 233 став (1) Закона о кривичном поступку о којима ће вијеће за малољетнике да одлучи у року од осам дана.
- (3) Судија који је као члан вијећа за малољетнике одлучивао о приговорима, не може да учествује у суђењу. Против рјешења вијећа за малољетнике жалба није допуштена.

5. Првостепени поступак

Члан 81.

Заказивање главног претреса или сједнице

- (1) Након што се судија за малољетнике прими приједлог тужиоца за изрицање васпитне мјере или казне малољетничког затвора, односно након што вијеће за малољетнике одбије претходне приговоре или према члану 78. (*Неслагање судије с приједлогом тужиоца*) став (2) овог закона одлучи да се према малољетнику поступак настави, судија за малољетнике дужан је да у року од осам дана од дана пријема приједлога, односно доношења одлуке вијећа, закаже сједницу или главни претрес.
- (2) Казна малољетничког затвора и заводске мјере изричу се само по одржаном главном претресу. Остале васпитне мјере могу се изрећи на сједници.
- (3) На рочишту се може одлучити да се одржи главни претрес. Судија за малољетнике дужан је да у року од осам дана од дана доношења ове одлуке одржи главни претрес.
- (4) Судија за малољетнике саопштиће малољетнику васпитну мјеру или казну која му је изречена.

Члан 82.

Одлучивање о приједлогу тужиоца на сједници

- (1) На сједницу ће се позвати малољетник, бранилац, родитељи, усвојилац, односно старатељ малољетника и тужилац за малољетнике, а о сједници ће бити обавијештен и може да јој присуствује представник центра за социјалну заштиту.
- (2) Рочишту обавезно присуствују тужилац за малољетнике и бранилац малољетника. Уколико тужилац или бранилац неоправдано изостану са рочишта, судија за малољетнике поступаће сходно одредбама Закона о кривичном поступку (*Недолазак тужиоца, односно особе која га замјењује на главном претресу; Недолазак браниоца на главни претрес*).
- (3) Ако малољетник не дође на сједницу, судија за малољетнике може да одлучи да се сједница одржи у његовој одсутности – ако присуство малољетника није нужно. Недолазак родитеља, односно стараоца

малољетника и представника центра за социјалну заштиту, не спречава суд да одржи сједницу.

- (4) На сједници тужилац ће да прочита приједлог и укратко да изложи доказе који се односе на кривично дјело и податке о личности малољетника до којих је дошао током припремног поступка и који оправдавају стављање приједлога за изрицање кривично-правне санкције.
- (5) Када родитељ, односно старатељ нује у могућности да присуствује сједници или није способан или је непознат или када малољетнику није постављен посебни старатељ, судија за малољетнике у интересу малољетника позваће представника службе социјалне заштите и тада је његово присуство обавезно све до правноснажног окончања поступка.

Члан 83.

Одлучивање на главном претресу

- (1) Кад се одлучује на основу главног претреса, сходно ће се примјењивати одредбе Закона о кривичном поступку о руковођењу главним претресом, о одлагању и прекидању главног претреса, о записнику и о току главног претреса, али судија за малољетнике може, увијек по саслушању странака, да одступи од ових правила ако сматра да њихова примјена за конкретни случај не би била сврсисходна.
- (2) Осим малољетника, главном претресу обавезно присуствују тужилац за малољетнике, бранилац и представник надлежног органа социјалне заштите. Ако тужилац или бранилац неоправдано изостану с главног претреса, судија за малољетнике предузеће мјере у складу с општим одредбама Закона о кривичном поступку (*Недолазак тужиоца, односно лица које га замјењује на главном претресу; Недолазак браниоца на главни претрес*). О неоправданом изостанку представника службе социјалне заштите, обавјештава се руководиоца те службе.
- (3) Поред лица чије је присуство обавезно на главном претресу, на главни претрес позваће се родитељи малољетника, усвојилац, односно старатељ малољетника. Када родитељ, односно старатељ није у могућности да присуствује главном претресу или није способан или је непознат, судија за малољетнике може, ако нађе да је то у најбољем интересу малољетника, да постави посебног старатеља. Недолазак родитеља малољетника, усвојилоца, односно старатеља или посебног старатеља малољетника, не представља сметњу за одржавање главног претреса.
- (4) Одредбе Закона о кривичном поступку о измјени оптужбе примјениће се и у поступку према малољетницима, с тим што је судија за малољетнике овлашћен да одлуку донесе на основу чињеничног стања које је утврђено на главном претресу.

Члан 84.
Искључење јавности

- (1) Када се суди малољетнику, јавност је увијек искључена.
- (2) Судија за малољетнике може да допусти да главном претресу буду присутна лица која се баве заштитом и васпитањем малољетника или сузбијањем преступништва младих, као и научници.
- (3) У току главног претреса судија за малољетнике може да нареди да се, осим тужиоца, браниоца и представника органа старатељства, са засједање удаље сва или поједина лица.
- (4) За вријеме извођења појединих доказа или говора странака, судија за малољетнике може да нареди да се малољетник удаљи са засједања, и то због могућег штетног утицаја на његово васпитање. Ако је то важно за одбрану малољетника, бранилац ће га обавијестити о садржају и току поступка за вријеме његове одсутности.

Члан 85.
Привремени смјештај малољетника

У току поступка судија за малољетнике може на приједлог тужиоца, браниоца или ако сам оцијени да је то неопходно, да донесе рјешење о привременом смјештају малољетника у смислу члана 76. овог закона, а може и да укине рјешење које је о томе раније донесено.

Члан 86.
Одлуке судије за малољетнике

- (1) Судија за малољетнике није везан за приједлог тужиоца при одлучивању хоће ли према малољетнику да изрекне казну или ће да примијени васпитну мјеру, али ако је тужилац одустао од приједлога, судија за малољетнике не може малољетнику да изрекне казну, него само васпитну мјеру.
- (2) Судија за малољетнике рјешењем ће да обустави поступак у случајевима кад суд на основу члана 283. тач. д) до ф) Закона о кривичном поступку БиХ доноси пресуду којом се оптужба одбија или којом се оптужени ослобађа од оптужбе (члан 284. Закона о кривичном поступку), као и кад нађе да није сврсисходно изрећи малољетнику ни васпитну мјеру, ни казну.

- (3) Судија за малољетнике доноси рјешење и кад изриче васпитну мјеру малољетнику. У изреци овог рјешења наводи се само која се мјера изриче, али се малољетник не оглашава кривим за кривично дјело које му се ставља на терет. У образложењу рјешења навешће се опис дјела и околности које оправдавају примјену изречене васпитне мјере.
- (4) Разлози за одлуку из става (3) овог члана који би могли штетно да утичу на васпитање малољетника – неће се изложити.
- (5) Пресуда којом се малољетнику изриче казна малољетничког затвора доноси се у облику који прописује Закона о кривичном поступку за пресуду којом се оптужени оглашава кривим.

Члан 87.

Контрола поступка

- (1) За свако продужење рока из члана 81. став (1) и (3) овог закона, судија за малољетнике мора имати одобрење предсједника суда.
- (2) Главни претрес се одлаже или прекида само изузетно. О сваком одлагању или прекидању главног претреса судија за малољетнике обавијестиће предсједника суда и изнијеће разлоге за одлагање, односно прекидање.
- (3) Судија за малољетнике дужан је да изради рјешење, односно пресуду у писаном облику, и то у року од осам дана од дана саопштавања донесене одлуке, а у посебно сложеним случајевима у року од 15 дана.
- (4) Судија за малољетнике обавјештава предсједника суда сваких 15 дана који предмети малољетника нису окончани и о разлозима због којих је по појединим предметима поступак још у току. Предсједник суда ће, по потреби, да предузме мјере да се поступак убрза.

Члан 88.

Трошкови поступка и имовинско-правни захтјев

- (1) Суд може малољетника да обавезе на плаћање трошкова кривичног поступка и на испуњење имовинско-правног захтјева само ако је малољетнику изрекао казну малољетничког затвора.
- (2) Ако је према малољетнику изречена васпитна мјера или је поступак обустављен, трошкови поступка падају на терет буџетских средстава, а оштећени се ради остваривања имовинско-правног захтјева упућује на парнични поступак.
- (3) Ако малољетник има приходе или имовину, судија за малољетнике може да одреди да плати трошкове кривичног поступка и испуни имовинско-правни

захтјев и када према њему буде изречена васпитна мјера, односно када судија за малољетнике нађе да није сврсисходно према малољетнику изрећи казну малољетничког затвора, нити васпитну мјеру..

6. Правни лијекови

Члан 89.

Жалба против пресуде и рјешења

- (1) Против пресуде којом је малољетнику изречена казна малољетничког затвора, против рјешења којим је малољетнику изречена васпитна мјера и против рјешења о обустављању поступка из члана 86. став (2) овог закона могу да поднесу жалбу сва лица која имају право на жалбу против пресуде (члан 293. Закона о кривичном поступку), и то у року од осам дана од дана пријема пресуде, односно рјешења.
- (2) Бранилац, тужилац, брачни односно изванбрачни друг, сродник по крви у правој линији, усвојилац, старатељ, брат, сестра и хранилац могу да поднесу жалбу у корист малољетника и против његове воље.
- (3) Лица која су поднијела жалбу у корист малољетника могу да одустану од жалбе само уз његову сагласност.
- (4) Жалба против рјешења којим се изриче васпитна мјера која се издржава у установи задржава извршење рјешења ако судија за малољетнике, уз сагласност с родитељима малољетника и по саслушању малољетника, не одлучи другачије.
- (5) На сједницу вијећа за малољетнике другостепеног суда увијек ће се позвати тужилац за малољетнике и бранилац, а малољетник само ако предсједник вијећа или вијеће установи да би његова присутност била корисна. Недолазак странака и браниоца који су уредно обавијештени о сједници – не спречава другостепени суд да одржи сједницу.

Члан 90.

Одлуке вијећа за малољетнике другостепеног суда и забрана *reformatio in peus*

- (1) Вијеће за малољетнике другостепеног суда може да преиначи првостепену одлуку изрицањем теже санкције према малољетнику – само ако је то предложено у жалби тужиоца.
- (2) Ако првостепеном одлуком није изречена казна малољетничког затвора или заводска мјера – вијеће за малољетнике другостепеног суда може ту казну,

односно мјеру изрећи само ако одржи претрес. Малољетнички затвор у дужем трајању или тежа заводска мјера од оне изречене првостепеном одлуком, може се изрећи и у сједници другостепеног вијећа за малољетнике.

Члан 91.

Понављање кривичног поступка

Одредбе о понављању кривичног поступка завршеног правноснажном пресудом сходно се примјењују и на понављање поступка завршеног правноснажним рјешењем о примјени васпитне мјере или о обустави поступка према малољетнику.

7. Надзор суда над спровођењем мјера

Члан 92.

Извјештај о понашању малољетника

- (1) Управа установе у којој се извршава васпитна мјера према малољетнику дужна је да свака два мјесеца достави суду који је изрекао васпитну мјеру извјештај о понашању малољетника. Судија за малољетнике и тужилац за малољетнике дужни су и обиласком завода или установе у којој се васпитна мјера извршава да прате извршење изречене васпитне мјере.
- (2) Надлежни орган старатељства дужан је да сваких шест мјесеци доставља извјештаје суду и тужилаштву о извршењу осталих васпитних мјера. Судија за малољетнике овај извјештај може да тражи у краћем року, а може да одреди да то учини и одређено стручно лице (социјални радник, дефектолог и др).

Члан 93.

Измјена одлуке и обустава извршења

- (1) Кад су испуњени законом прописани услови за измјену одлуке о изреченој васпитној мјери, одлуку о измјени доноси судија за малољетнике који је донио рјешење о васпитној мјери ако сам нађе да је то потребно или на приједлог тужиоца за малољетнике, малољетника, његових родитеља, усвојилаца, односно старатеља, управника завода, односно установе или органа старатељства којем је повјерен надзор над малољетником.
- (2) Прије доношења одлуке судија за малољетнике ће саслушати тужиоца за малољетнике, малољетника, родитеља, усвојоца, односно старатеља малољетника или друга лица, а прибавиће и потребне извјештаје од завода

или установе у којој се извршава заводска мјера, односно од органа старатељства или других органа и установа.

- (3) По одредбама става (1) и (2) овог члана доноси се и одлука о обустављању извршења васпитне мјере и о условном отпуштању из члана 31. овог закона.
- (4) Одлуку о измјени одлуке о васпитној мјери или о обустави извршења или условном отпуштању доноси судија за малољетнике на сједници којој обавезно присуствују, малољетник и његови родитељи, односно старатељ малољетника, тужилац за малољетнике, бранилац и представник органа старатељства, односно завода или установе гдје се васпитна мјера извршава.

Члан 94.

Поступак за накнадно изрицање казне малољетничког затвора

- (1) Малољетнику коме је одгођено изрицање казне малољетничког затвора (члан 42.), може бити накнадно изречена ова казна (члан 43.), и то на основу приједлога тужиоца.
- (2) О приједлогу тужиоца одлучује суд који је надлежан да одлучује о новоучињеном кривичном дјелу, а када малољетник не испуњава посебне обавезе или се супротставља извршењу изречене васпитне мјере – о приједлогу тужиоца одлучује суд који је изрекао одгоду извршења казне. Главни претрес и пресуда ће се ограничити на питање одмјеравања казне и разлоге за њено накнадно изрицање, односно неизрицање.
- (3) Против одлуке о одбијању приједлога за накнадно изрицање казне тужилац има право жалбе, а против одлуке о изреченој казни – лица наведена у члану 89. став (1) и (2) овог закона.
- (4) Ако казна не буде накнадно изречена најкасније у року од шест мјесеци од дана престанка времена кушње или од довршења поступка због новог кривичног дјела (члан 43. став (4)), првостепени суд који је изрекао одгоду изрицања казне малољетничког затвора, донијеће рјешење којим се утврђује брисање те осуде. Рјешење се доставља осуђеном, тужиоцу и органу надлежном за вођење казнене евиденције.

Дио пети

ПРИМЈЕНА ВАСПИТНИХ ПРЕПОРУКА И ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА

I. Примјена васпитних препорука

Члан 95.
Посебан подзаконски акт

Примјена васпитних препорука из члана 16. (*Врсте васпитних препорука*) овог закона регулише се посебним подзаконским актом, који ће донијети Вијеће министара на приједлог Министарства правде Босне и Херцеговине у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу закона.

II. Опште одредбе о извршењу кривичних санкција

Члан 96.
Примјена одредаба

Одредбе о извршењу кривичних санкција према малољетницима примјењују се и на пунољетне учиниоце кривичних дјела којма је изречена васпитна мјера или казна малољетничког затвора и на лица која за вријеме извршења тих санкција постану пунољетна.

Члан 97.
Недискриминација

Малољетници према којима се извршавају кривичне санкције равноправни су без обзира на расу, боју коже, пол, језик, вјероисповијест, политичко или друго увјерење, национално, етничко или социјално поријекло, имовинско стање, статус стечен рођењем или други статус малољетника, његовог родитеља усвојιοца или старатеља, као и на друге облике различитости.

Члан 98.
Индивидуални приступ

- (1) У току извршавања кривичних санкција према малољетнику треба поступати на начин који одговара његовом узрасту, степену зрелости и другим својствима личности, уз поштовање достојанства малољетника, подстицање његовог цјелокупног развоја и учешћа у сопственој ресоцијализацији, придржавајући се савремених педагошких, психолошких и педолошких знања и искустава.
- (2) Малољетнику се омогућавају услови за стицање основног и средњег стручног образовања и радног оспособљавања, као и слободно изражавање вјерских осјећаја и вршење вјерских обреда.

Члан 99.
Здравље малолетника

- (1) Малолетници према којима се извршава заводска васпитна мјера или казна малолетничког затвора подвргавају се најмање једном годишње систематском прегледу од стране одговарајуће здравствене установе.
- (2) Најмање два пута годишње саставља се извјештај о психичком стању малолетника и доставља судији за малолетнике који врши надзор, односно има увид над извршењем кривичне санкције из става 1. овог члана.

Члан 100.
Забрана упућивања у самицу

Малолетнику не може бити изречена дисциплинска казна упућивања у самицу.

Члан 101.
Забрана ношења ватреног оружја

Забрањено је ношење ватреног оружја унутар завода и установа у којима се извршавају заводске мјере или казна малолетничког затвора.

Члан 102.
Програми поступања

- (1) Извршење васпитне мјере и казне малолетничког затвора заснива се не појединачном програму поступања с малолетником који је прилагођен његовој личности и у складу са савременим достигнућем науке, педагошке и педолошке праксе.
- (2) Појединачни програми се израђују на основу цјелокупног сагледавања зрелости и других карактеристика личности малолетника, његовог узраста, нивоа образовања, ранијег живота малолетника и понашања у социјалној средини, облика поремећаја понашања, врсте кривичног дјела и околности под којима је учињено.
- (3) Појединачним програмом посебно се утврђују: ниво зрелости малолетника, друга својства његове личности, могућност укључења у процес образовања и радног оспособљавања, коришћење и организација слободног времена, рад са родитељем, усвојиоцем или старатељем малолетника и других члановима његове породице, као и други облици психосоцијалног, педагошког и педолошког утицаја на малолетника.

Члан 103.
Трошкови извршења кривичних санкција

- (1) Трошкови извршења кривичних саснкција према малољетнику падају на терет буџетских средстава.
- (2) Родитељ, усвојилац или старатељ малољетника, односно друго лице које је по закону обавезано да издржава малољетника, као и малољетник који има приходе или имовину, уколико су у могућности, дужни су да сnose дио трошкова вршења посебних обавеза, мјера појачаног надзора у другој породици, упућивања у васпитну установу, упућивања у васпитно-поправни дом и казне малољетничког затвора.
- (3) О могућности подмирења дијела трошкова од стране лица из става (2) овог члана одлучује суд. Ако је због доношења такве одлуке потребно да се обаве обимнија испитивања имовног стања лица из става (2) овог члана, суд ће најприје да донесе одлуку о изрицању кривичне санкције, а након тога настави поступак за одлучивање о подмирењу дијела трошкова, о чему доноси посебно рјешење.

Члан 104.

Измјена одлуке о трошковима

- (1) На приједлог лица из члан 103. (*Трошкови извршења кривичних санкција*) став (2) овог закона, односно на приједлог органа старатељства, друге породице, завода или установе у којој се кривична санкција извршава, судија за малољетнике може посебним рјешењем да измијени одлуку о подмиривању трошкова смјештаја и исхране малољетника у заводу или установи, односно трошкова насталих извршењем васпитних мјера посебних обавеза или појачаног надзора у другој породици.
- (2) Обавеза подмиривања трошкова кривичних санкција лица из члана 103. (*Трошкови извршења кривичних санкција*) става (2) овог закона траје док, у односу на та лица, траје њихова законска обавеза издржавања малољетника, а у односу на малољетника – док је у могућности да сноси трошкове извршења кривичне санкције.

Члан 105.

Предузимања мјера ради заштите права малољетника

Кад судија за малољетнике у току извршења кривичне санкције утврди да постоје чињенице и околности које упућују на потребу предузимања мјере ради заштите права малољетника, дужан је да о томе обавијести надлежни орган старатељства пребивалишта или боравишта малољетника.

Члан 106.

Право на притужбу

- (1) Малољетник који сматра да је лишен одређених права или да су му она повријеђена, као и да су учињене друге незаконитости или неправилности у току извршења заводске васпитне мјере и казне малољетничког затвора, има право притужбе управнику завода или установе у којима се та кривична санкција извршава.
- (2) Поводом притужбе малољетника, управник завода или установе у којој се васпитна мјера, односно казна малољетничког затвора извршава у року од три дана доноси у писаном облику образложено рјешење којим се притужба одбија као неоснована или се утврђује њена потпуна или дјелимична основаност, у ком случају се хитно предузимају одговарајуће мјере за отклањање учињених повреда или лишавања права малољетника, односно других незаконитости или неправилности. Рјешење мора садржати поуку о правном лијеку.
- (3) Против рјешења управника о притужби малољетник може, у року од осам дана од пријема рјешења, да поднесе жалбу судији за малољетнике суда који врши надзор над извршењем васпитне мјере, односно који је изрекао казну малољетничког затвора.

III. Извршење васпитних мјера

Члан 107. Извршење

- (1) Васпитна мјера се извршава по правноснажности одлуке и кад извршење нема законских сметњи, осим ако овим законом није другачије одређено.
- (2) За извршење васпитних мјера надлежан је орган старатељства, ако овим законом није другачије одређено.

Члан 108. Надгледање и контрола извршења

Надгледање над извршењем и контролу извршења васпитне мјере врши судија за малољетнике који је изрекао васпитну мјеру.

Члан 109. Непосредни надзор

- (1) Судија за малољетнике и тужилац за малољетнике најмање једном годишње врше непосредни надзор и контролу извршења васпитних мјера.

- (2) Извјештаји о току и резултатима извршења васпитних мјера прибављају се и достављају на начин како је то прописано чланом 92. (*Извјештај о понашању малољетника*) став (1) и (2) овог закона.

А. Извршење мјера посебних обавеза

Члан 110. Контролу над извршењем

- (1) Контролу над извршењем мјера посебних обавеза из члан 23. (*Посебне обавезе*) став (2) овог закона врши судија за малољетнике који је изрекао ову мјеру.
- (2) На захтјев судије за малољетнике надлежни орган старатељства дужан је да достави извјештај о току и резултатима извршења изречене мјере посебне обавезе.
- (3) Прибављање извјештаја из става (2) овог члана судија за малољетнике може да повјери и стручном сараднику из члана 13. (*Стручни сарадници*) овог закона.
- (4) Извршење мјере посебних обавеза из члана 23. (*Посебне обавезе*) овог закона регулише се посебним подзаконским актом, који ће донијети Вијеће министара на приједлог Министарства правде Босне и Херцеговине у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу закона.

Б. Извршење мјере упућивања у дисциплински центар

Члан 111. Надлежност и спровођење

- (1) Орган старатељства надлежан према мјесту пребивалишта или боравишта малољетника у вријеме када је одлука којом је изречена мјера упућивања у дисциплински центар постала извршна, надлежан је и за извршење ове васпитне мјере.
- (2) Орган старатељства из става (1) овог члана стара се о спровођењу мјере дневног боравка у центру.

Члан 112. Боравак малољетника у дисциплинском центру

- (1) Малољетник за вријеме извршења мјере упућивања у дисциплински центар остаје код својих родитеља, усвојилаца или старатеља, наставља да похађа школу или одлази на посао.
- (2) О боравку малољетника у центру води се дневник рада. Извјештај о току и резултатима спровођења ове мјере, по његовом истеку, а по потреби и у току трајања, доставља се судији за малољетнике, тужиоцу за малољетнике и органу старатељства од стране дисциплинског центра у којем се спроводи ова мјера.
- (3) Одредбе овог закона којим се уређује извршење васпитне мјере појачаног надзора, родитеља, усвојилаца или старатеља примјењују се и на извршењу васпитне мјере упућивања у дисциплински центар.

Ц. Извршење васпитних мјера појачаног надзора

1. Извршење мјере појачаног надзора од стране родитеља, усвојилаца или старатеља

Члан 113. Почетак извршења

Извршење васпитне мјере појачаног надзора од стране родитеља, усвојилаца или старатеља почиње даном када се родитељу, усвојиоцу или старатељу малољетника достави извршна судска одлука којом је изречена васпитна мјера.

Члан 114 Провјера извршења мјере

Родитељ, усвојилац или старатељ малољетника дужан је да извршава налоге и упутства судије за малољетнике и да надлежном органу старатељства омогући провјеру извршења васпитне мјере и прихвати указану помоћ у циљу њеног извршења.

Члан 115. Обвјештавање суда

- (1) Родитељ, усвојилац или старатељ малољетника, односно орган старатељства обвјештавају суд о току и резултатима извршења васпитне мјере у роковима

прописаним чланом 92. (*Извјештај о понашању малољетника*) став (2) овог закона.

- (2) Орган старатељства без одлагања обавјештава суд о разлозима који отежавају извршење мјере.

2. Извршење мјере појачаног надзора у другој породици

Члан 116.

Упућивање у другу породицу

- (1) Васпитна мјера појачаног надзора у другој породици извршава се у породици коју је одредио суд који је судио, на приједлог надлежног органа старатељства.
- (2) По пријему извршне судске одлуке, која је претходно достављена малољетнику, надлежни орган старатељства упућује малољетника у породицу која је одређена судском одлуком.

Члан 117.

Извршење мјере

- (1) Надлежни орган старатељства и породица у коју се малољетник смјешта закључују уговор у писаном облику којим се регулишу међусобна права и обавезе.
- (2) Породица у којој је малољетник смјештен дужна је надлежном органу старатељства да омогући провјеру извршења васпитне мјере и прихвати понуђену помоћ ради остваривања сврхе васпитне мјере.
- (3) За вријеме извршења ове васпитне мјере малољетник одржава везе са својом породицом, ако суд који прати и контролише извршење васпитне мјере, на приједлог органа старатељства, друкчије не одлучи.

Члан 118.

Измијењене околности

Суд који је изрекао васпитну мјеру појачаног надзора у другој породици може по службеној дужности или на приједлог тужиоца за малољетнике, односно органа старатељства, да одреди смјештај малољетника у неку другу породицу ако се прилике у породици у којој је малољетник смјештен толико измијене да отежавају извршење васпитне мјере.

Члан 119.
Сходна примјена одредаба

Одредбе овог закона којима се уређује извршење васпитне мјере појачаног надзора од стране родитеља, усвојилаца или старатеља примјењују се сходно и на извршење васпитне мјере појачаног надзора у другој породици.

3. Извршење мјере појачаног надзора од стране надлежног органа социјалне заштите

Члан 120.
Орган социјалне заштите

- (1) За извршење васпитне мјере појачане контроле од стране органа социјалне заштите надлежан је орган пребивалишта, односно боравишту малољетника у вријеме кад је одлука којом је мјера изречена постала извршна.
- (2) Орган социјалне заштите дужан је да по пријему извршне одлуке којом је васпитна мјера појачане контроле изречена, одреди службено лице органа старатељства или друго стручно лице које ће мјеру спроводити и о томе одмах обавијестити судију за малољетнике.

Члан 121.
Обавезе стручног лица органа социјалне заштите, државних органа и других установа

- (1) Стручно лице коме је повјерено спровођење васпитне мјере сачињава програм рада са малољетником, у складу с упутствима суда и надлежног органа социјалне заштите.
- (2) Државни органи, васпитне, образовне, здравствене и друге установе дужни су да стручном лицу које спроводи ову васпитну мјеру пруже помоћ, а родитељ, усвојилац или старатељ дужан је да обавијести стручно лице о приликама које отежавају извршење мјере.
- (3) У свему осталом на извршење васпитне мјере појачаног надзора од стране надлежног органа социјалне заштите сходно ће се примјењивати одредбе овог закона којим се уређује извршење васпитне мјере појачаног надзора од стране родитеља, усвојилаца или старатеља.

Д. Извршење заводских васпитних мјера

1. Опште одредбе

Члан 122.

Васпитне установе и васпитно-поправни дом

Заводске мјере извршавају се у васпитним установама, васпитно-поправном дому и посебној установи за оспособљавање малољетника.

Члан 123.

Достава документације и одлуке надлежном органу за извршење

- (1) Суд који је судио у сврху извршења заводске мјере извршну одлуку с документацијом коју чини извод из матичне књиге рођених, исправама или доказима о његовом дотадашњем школовању и оспособљавању, налазом о здравственом стању, подацима о ранијем вршењу кривичних дјела, вођеним поступцима и извјештајима органа старатељства, заједно са налогом, доставиће органу надлежном за упућивање ради извршења заводске мјере у року од три дана од када је одлука постала извршна.
- (2) Орган којем је одлука достављена на извршење дужан је да приступи извршењу кривичне санкције у року од три дана од дана пријема одлуке и документације из става (1) овог члана.

Члан 124.

Обилазак малољетника смјештеног у заводу или установи

- (1) Судија за малољетнике и надлежни тужилац за малољетнике најмање два пута у току године обилазе малољетника смјештеног у заводу, односно установи за извршење заводских мјера гдје у непосредним контактом с малољетником и стручним лицима која се старају о извршењу, као и увидом у одговарајућу документацију, утврђују законитост и правилност поступања и цијене постигнути успјех у васпитању и правилном развоју личности малољетника.
- (2) О уоченим пропустима и другим запажањима лица из става (1) овог члана дужни су да без одлагања обавијесте органе или установе надлежне за стручни надзор над извршењем васпитних мјера, као и завод, односно установу у којој се васпитна мјера извршава.
- (3) Поводом обавјештења судије за малољетнике, односно тужиоца за малољетнике органи и установе надлежни за стручну контролу као и управа

завода, односно установе у којој се васпитна мјера извршава, дужни су да без одлагања изврше одговарајуће провјере и предузму мјере за отклањање незаконитости и неправилности и о томе обавијесте судију за малолетнике и тужиоца за малолетника.

Члан 125.

Одлагање извршења заводске мјере

- (1) На молбу малолетника, његовог родитеља, усвојилаца или старатеља или на приједлог надлежног органа старатељства, извршење заводске мјере из оправданог разлога може да се одложи.
- (2) О одлагању извршења заводске мјере рјешењем одлучује судија за малолетнике који је изрекао васпитну мјеру у року од три дана од пријема молбе.
- (3) Против рјешења судије за малолетнике, његов родитељ, усвојилац или старатељ могу да поднесу жалбу вијећу за малолетнике истог суда у року од три дана од пријема рјешења.
- (4) Вијеће за малолетнике одлучује о жалби у року од три дана од пријема жалбе.
- (5) Молба и приједлог из става (1) овог члана и жалба из става (3) овог члана задржавају извршење заводске мјере.
- (6) Ако суд приликом поновног одбијања молбе за одлагање извршења утврди да се право на молбу злоупотребљава, одлучиће да жалба не задржава извршење заводске мјере.

Члан 126.

Прекид извршења заводске мјере

- (1) На молбу малолетника, његовог родитеља, усвојиоца или старатеља, на приједлог органа старатељства или управника завода или установе у којој се заводска мјера извршава, судија за малолетнике може из оправданих разлога да прекине извршење васпитне мјере.
- (2) Прекид извршења заводске мјере траје најдуже три мјесеца, а у случају болести малолетника може да траје и дуже.
- (3) Против рјешења судије за малолетнике лица из става (1) овог члана могу да изјаве жалбу вијећу за малолетнике у року од три дана од пријема рјешења. Вијеће за малолетнике о жалби одлучује у року од три дана од пријема жалбе.

(4) Вријеме прекида извршења не урачунава се у вријеме трајања мјере.

Члан 127.

Сходна примјена закона о извршењу кривичних санкција

У свему осталом на одлагање и прекид извршења заводске мјере примјењују се сходно одредбе закона о извршењу кривичних санкција којим се уређује одлагање извршења и прекид извршења казне затвора за учињено кривично дјело.

Члан 128.

Отпуштање малољетника из завода

- (1) Малољетник се отпушта са извршења заводске мјере кад протекне законом одређено најдуже трајање мјере или кад суд донесе одлуку о обустављању њеног извршења, замјене изречене васпитне мјере другом мјером или условним отпуштањем.
- (2) О условном отпуштању из васпитне установе и васпитно-поправног дома, на молбу малољетника, одлучује судија за малољетнике суда који је изрекао мјеру упућивања у васпитну установу и васпитно-поправни дом.
- (3) Када се малољетник налази у завршном разреду школе или при крају стручног усавршавања, а ако би се отпуштањем из завода или установе у којој се мјера извршава онемогућио завршетак школовања или стручног оспособљавања, завод или установа може, на молбу малољетника, да му омогући да заврши школовање или стручно оспособљавање.
- (4) У случају из става (3) на малољетника се не примјењују одредбе члана 129. (*Упућивања у васпитну установу*) став (4) и члана 133. (*Васпитно-поправни дом*) став (4) овог закона.

2. Извршење мјере упућивање у васпитну установу

Члан 129.

Упућивање у васпитну установу

- (1) Заводска мјера упућивања у васпитну установу извршава се у установи која обезбјеђује смјештај и задовољавање васпитних, здравствених, образовних, спортских и других развојних потреба малољетника.

- (2) Малољетник коме је изречена ова васпитна мјера има иста права и обавезе као и остали малољетници у васпитној установи, с тим што му се у погледу поступања поклања посебна пажња, али тако да се у животу и раду у установи не издваја од осталих.
- (3) О томе да је малољетнику изречена васпитна мјера упознаће се само руководиоца, васпитно, образовно и друго стручно особље које је укључено у извршење васпитне мјере.
- (4) Лице коме је изречена заводска мјера упућивања у васпитну установу може у њој да остане до навршене 21 године.

Члан 130.

Довођење малољетника у установу

- (1) Орган старатељства надлежан према мјесту пребивалишта односно боравишта малољетника у вријеме када је одлука којом је васпитна мјера изречена постала извршена одређује лице које је дужно да малољетника доведе у васпитну установу.
- (2) Васпитна установа обавјештава суд о пријему малољетника и дану почетка извршења васпитне мјере.

Члан 131.

Немогућност отпочињања или наставка извршења васпитне мјере

- (1) Ако извршење мјере не може да отпочне или се настави због одбијања или бјекства малољетника, орган старатељства, односно управник васпитне установе о томе обавјештава надлежни орган унутрашњих послова, који доводи малољетника у васпитну установу.
- (2) Начин довођења не смије нарушавати достојанство малољетника.

Члан 132.

Премјештање малољетника у другу васпитну установу

Ако постоје оправдани разлози, на захтјев малољетника, родитеља, усвојилаца или старатеља малољетника или на приједлог установе у којој се мјера извршава, односно на приједлог надлежног органа старатељства суд може да донесе одлуку о премјештају малољетника у другу васпитну установу.

3. Извршење мјере упућивања у васпитно-поправни дом

Члан 133.
Васпитно-поправни дом

- (1) Заводска мјера у упућивање у васпитно-поправни дом изречена лицу мушког пола извршава се у васпитно-поправном дому за та лица.
- (2) Заводска мјера упућивања у васпитно-поправни дом изречена лицу женског пола извршава се у васпитно-поправном дому за малољетнице или у одвојеном женском одјељењу васпитно-поправног дома из става 1. овог члана.
- (3) Пунољетно лице коме је изречена мјера из става (1) овог члана, као и малољетнику који је у васпитно-поправном дому, док траје мјера, постане пунољетан, смјешта се у посебно одјељење васпитно-поправног дома.
- (4) Лице коме је изречена заводска мјера упућивања у васпитно-поправни дом, у њему може остати до навршене 23 године.

Члан 134.
Упућивање малољетника

- (1) За упућивање малољетника у васпитно-поправни дом надлежан је суд који је изрекао мјеру. Малољетнику се за припрему мора оставити најмање осам, а највише 15 дана.
- (2) Малољетнику који се налази у притвору у васпитно-поправни дом упућује суд на чијем је подручју сједиште завода у којем је малољетник притворен.
- (3) Суд који упућује малољетника на извршење ове мјере доставља васпитно-поправном дому извршену одлуку о изреченој мјери с документацијом из члана 123. (*Достава документације и одлуке надлежном органу за извршење*) став (1) овог закона.

Члан 135.
Довођење у васпитно-поправни дом

- (1) Малољетнику који није у притвору, суд који му је судио налаже у писаном облику да се одређеног дана јави ради извршења изречене мјере или налаже родитељу, усвојоцу или старатељу да малољетника одређеног дана доведе у васпитно-поправни дом.
- (2) Суд из става (1) овог члана обавјештава васпитно-поправни дом о датуму када малољетник треба да се јави и уз то обавјештење доставља извршну одлуку о изрицању мјере с подацима малољетника прибављеним у току

потупка из члана 123. (Достава документације и одлуке надлежном органу за извршење) став (1) овог закона.

- (3) Ако се малољетник по налогу суда не јави у васпитно-поправни дом, суд наређује његово довођење, а ако се малољетник крије или је у бјекству, суд наређује издавање потјернице.
- (4) У случају бјекства малољетника из васпитно-поправног дома, управник дома наређује издавање потјернице.

Члан 136.

Пријем малољетника у васпитно-поправни дом

- (1) Приликом ступања малољетника у васпитно-поправни дом најприје се утврђује његов идентитет, затим слиједи љекарски преглед, а потом испитивање личности у посебном одјељењу васпитно-поправног дома ради одређивања програма поступања. Ово испитивање може трајати најдуже до 30 дана.
- (2) Појединачни програм поступања с малољетником сачињава стручни тим васпитно-поправног дома.
- (3) Послије испитивања из става (1) овог члана малољетник се распоређује у васпитну групу која се формира према узрасту, нивоу зрелости и другим личним карактеристикама малољетника, као и одређеном програму поступања, у циљу примјене истоврсних васпитних поступака и утицаја.
- (4) Васпитна група има највише десет малољетника и посебног васпитача.

Члан 137.

Права малољетника

Малољетник према коме се извршава заводска мјера упућивања у васпитно-поправни дом има следећа права:

- а) да му васпитно-поправни дом обезбиједи рубље, цивилну одјећу и обућу који су примјерени годишњем добу и мјесним климатским приликама;
- б) на исхрану која је дијететски, хигијенски и здравствено прилагођена његовом узрасту, која ће га одржати у добром здрављу и снази и омогућити нормалан психофизички развој;
- ц) на најмање три obroка дневно чија је укупна вриједност најмање 16.000 кула;

д) да изван затворених просторија, у слободно вријеме, на свјежем ваздуху проведе најмање три часа дневно;

е) да учествује у организованим културним, спортским и другим прикладним активности изван васпитно-поправног дома;

ф) на обезбјеђивање услова за бављење физичком рекреацијом и спортом;

г) да похађа наставу изван васпитно-поправног дома ако васпитно-поправни дом није организовао наставу одређеног смјера или образовања и ако то оправдавају досадашњи успјеси у васпитању и школовању малољетника, под условом да не штети извршењу васпитне мјере;

х) на неограничени пријем пакета чија се тежина и допуштена садржина одређују актом по кућном реду;

и) да га једном недјељно посјете родитељи, усвојилац, старатељ, брачни друг лица с којим је засновао ванбрачну заједницу, усвојеник, дјеца и остали сродници у првој линији, а у помоћној линији до четвртог степена родства;

ј) да с брачним другом или лицем с којим је засновао изванбрачну заједницу једном мјесечно проведе до три часа насамо у, за ту сврху одређеној просторији у оквиру васпитно-поправног дома;

к) да га два пута мјесечно посјете и друга лица која не ометају извршење васпитне мјере, с тим да забрану посјете ових лица може да изрекне управник дома;

л) да према својим могућностима ради у васпитно-поправном дому сагласно обавезама у похађању наставе. За малољетника који не похађа наставу, радно вријеме траје сходно општим прописима. Малољетник се изван радног времена може упослити највише два часа дневно на одржавању чистоће и другим текућим пословима у васпитно-поправном дому;

љ) на накнаду за рад и новчане награде за посебне успјехе у раду, чије најниже и највише износе одређује директор управе за извршење заводских санкција министарства надлежног за правосуђе, као и право да половином накнаде и награде слободно располаже, а остатак му се ставља на штедњу, с тим да му, изузетно, управник може одобрити коришћење цијеле накнаде;

м) на дневни и недјељни одмор сходно општим прописима;

н) на годишњи одмор у трајању од 18 до 30 дана који се користи изван дома или у дому, с тим да о дужини, начину и мјесту коришћења одлучује управник на приједлог васпитача;

о) на здравствену заштиту изван васпитно-поправног дома, ако дом не може да пружи одговарајућу здравствену заштиту. Вријеме проведено на лијечењу у одговарајућој здравственој установи урачунава се у трајање васпитне мјере.

Члан 138. Погодности

(1) Малољетник који се добро влада и залаже на раду управник васпитно-поправног дома може да додијели слjedeће погодности:

- a) проширено право на пријем посјета;
- b) слободне изласке из дома у град;
- c) посјетеспортским, културним и другим прикладним догађајима изван васпитно-поправног дома;
- d) посјете породици, сродницима или другим блиским лицима за вријеме викенда и празника;
- e) одсуства из васпитно-поправног дома до 15 дана;

(2) Проширено право на пријем посјета подразумијева и чешће посјете лица из члана 137. (*Права малољетника*) тачка к) овог закона.

(3) Управник може малољетнику да додијели и друге погодности које повољно утичу на извршење васпитне мјере.

Члан 139. Дисциплинске мјере

(1) Због повреде одредаба овог закона које се односе на правила боравка у васпитно-поправном дому, правила кућног реда и радне дисциплине, обавеза и програма поступања и налога овлашћених лица малољетнику се могу изрећи слjedeће дисциплинске мјере:

- a) опомена;
- b) одузимања додијељење погодности;
- c) издвајање у посебне просторије;

(2) Дисциплинске мјере одузимања додијељених погодности и издвајање у посебну просторију могу да се изрекну кумулативно.

(3) Малољетник коме је изречена дисциплинска мјера издвајања у посебне просторије не може 15 дана послије извршења дисциплинске мјере да користи погодности из члана 138. (*Погодности*) овог закона.

(4) Дисциплинска мјера издвајања у посебну просторију изриче се у трајању до седам дана, а приликом стицаја дисциплинских преступа – до 15 дана.

- (5) Ако се сврха дисциплинске мјере може постићи и без извршења мјере, извршење дисциплинских мјера одузимања додијељених погодности и издвајања у посебну просторију може условно да се одложи до три мјесеца. Условно одлагање извршења дисциплинске мјере може се опозвати ако се малољетнику, у року за који је одложено извршење, изрекне ново одузимање додијељених погодности или издвајање у посебну просторију. Мјера издвајање у посебну просторију изриче се у трајању до 10 дана ако је за каснији преступ изречено одузимање додијељених погодности, а када је за каснији преступ изречено издвајање у посебну просторију – издвајање у посебну просторију се изриче у трајању до 15 дана.
- (6) Дисциплинска мјера издвајања у посебну просторију јесте мјера непрекидног боравка два или више малољетника у посебној просторији.
- (7) Током извршења мјере издвајања у посебну просторију малољетник најмање два часа дневно борави изван затворене просторије, на свјежем ваздуху.
- (8) Током извршења мјере издвајања у посебну просторију малољетника су дужни да посјете сваког дана љекар и васпитач, а најмање сваки трећи дан управник дома.
- (9) Током извршења мјере издвајања у посебну просторију малољетнику морају бити приступачни уџбеници и друга литература која неће имати штетног утицаја на његово васпитање.

Члан 140.

Сходна примјена одредаба закона о извршењу кривичних санкција

На услове за изрицање дисциплинских мјера, дисциплински поступак и извршење дисциплинских мјера према малољетницима сходно се примјењују одредбе закона о извршењу кривичних санкција којим се уређује дисциплинско кажњавање лица која издржавају казну затвора за учињено кривично дјело.

Члан 141.

Изузетна примјена средстава принуде

Према малољетнику који је смјештен у васпитно-поправни дом могу се изузетно примјењивати средства принуде или средства за привремено онеспособљавање, само када је то неопходно да се спријечи физички напад на службено лице, другог малољетника или самоповређивање.

Члан 142.

Правилник о кућном реду

Ближе одредбе о извршењу васпитне мјере упућивања у васпитно-поправни дом садржане су у правилнику о кућном реду.

4. Упућивање у посебну установу за оспособљавање

Члан 143.

Ометеност у психофизичком развоју

(1) Малољетник коме је због ометености у психофизичком развоју или због психичких поремећаја изречена мјера упућивања у посебну установу за оспособљавање, упућује се у ту установу гдје има иста права као и остали малољетници смјештени у ту установу.

(2) Малољетник коме је заводска мјера упућивања у установу за оспособљавање, изречена умјесто мјере безбједности обавезног психијатријског лијечења, упућује се у посебну установу за оспособљавање малољетника ако у тој установи може да се обезбиједи чување и лијечење и тиме подстиче сврха те мјере безбједности.

Члан 144.

Упућивање у посебну установу

- (1) Упућивање малољетника у посебну установу за оспособљавање врши орган старатељства према пребивалишту, односно боравишту малољетника у вријеме када је одлука којом је васпитна мјера изречена постала извршна.
- (2) Орган старатељства из става (1) овог члана одмах обавјештава суд надлежан за извршење ове мјере и орган унутрашњих послова када извршење мјере не може да започне или да се настави због одбијања или бјекства малољетника.
- (3) Малољетник се доводи и спроводи у пратњи здравствених радника.
- (4) Начин довођења и спровођења не смије нарушавати достојанство малољетника.

Члан 145.

Извјештавање

Посебна установа за оспособљавање и лијечење малољетника о резултатима извршења мјере доставља извјештај у смислу члана 92. (*Извјештај о понашању малољетника*) став (1) овог закона, а када малољетник постане пунољетан посебно извјештава судију за малољетнике и тужиоца за малољетнике о здравственом стању малољетника.

IV. Извршење казне малољетничког затвора

Члан 146.

Одвојени казнено-поправни заводи

- (1) Казна малољетничког затвора извршава се у посебном казнено-поправном заводу за малољетнике који је одвојен и нема додира с казнено-поправним заводом у којем одрасла лица издржавају казну затвора.
- (2) Осуђена лица казну малољетничког затвора издржавају, по правилу, заједно, а одвојено само ако то захтијева здравствено стање осуђеног или потреба осигурања безбједности и одржавања реда и дисциплине у казнено-поправном заводу.
- (3) Казна малољетничког затвора изречена лицима женског пола извршава се у посебном казнено-поправном заводу за малољетнице или одвојеном одјељењу казнено-поправног завода за малољетнике из става (1) овог члана.
- (4) Пунољетна лица којима је изречена казна малољетничког затвора смјештају се у посебно одјељење завода из става (1) овог члана, као и малољетници који за вријеме извршења казне малољетничког затвора постану пунољетни.

Члан 147.

Образовање, стручно и радно оспособљавање

- (1) Осуђеним малољетницима током издржавања казне омогућује се: образовање, стручно и радно оспособљавање за занимање према њиховим способностима, склоностима и дотадашњем школском и радном ангажовању, у складу с могућностима казнено-поправног завода. Основу поступања са осуђеним малољетницима чини укључивање у васпитно-корисно радно ангажовање уз одговарајућу накнаду, омогућавање и подстицање веза малољетника с друштвом изван завода путем писама, телефонских разговора, примања посјета, одсуства и др. као и укључивање у спортску, културну, умјетничку, забавну активност и обезбјеђивања услова за вршење вјерских обреда.
- (2) Стручна лица која спроводе третман малољетника морају посједовати посебна знања из области педагогије, психологије и педологије.

Члан 148.

Останак у казнено-поправном заводу ради школовања или стручног оспособљавања

- (1) Осуђени на казну малољетничког затова у казнено-поправном заводу за малољетнике могу да остану најдуже до навршене 23 године, а ако до тада не издрже казну, премјештају се у казнено-поправни завод у којима пунољетна лица издржавају казну затвора изречену за кривично дјело.
- (2) Изузетно, у казнено-поправном заводу за малољетнике осуђени на казну малољетничког затвора може остати ако је навршио 23 године, ако је то потребно ради завршавања школовања или стручног оспособљавања или ако остатак неиздржане казне није већи од шест мјесеци, али најдуже до навршене 25 године.

Члан 149.

Судска заштита против мјера и одлука управника завода

- (1) Осуђени који издржавају казну малољетничког затвора има право на судску заштиту против мјера и одлука управника казнено-поправног завода у којем издржава казну.
- (2) О захтјеву осуђеног на казну малољетничког затвора за судску заштиту против мјера и одлука из става (1) овог члана, одлучује судија за малољетнике суда који је донио пресуду.

Члан 150.

Радно вријеме осуђеног

Радно вријеме осуђеног на казну малољетничког затвора одређује се тако да му се омогућава школовање и стручно оспособљавање, као и да има довољно времена за физичку рекреацију, културно-умјетничку активност, вршење вјерских обреда и разоноду.

Члан 151.

Право на одсуство и дописивање

- (1) Управник завода у којем се извршава казна малољетничког затвора, поред права из члана 135. (*Права малољетника*) овог закона, може одобрити осуђеном лицу које се примјерно понаша и залаже у учењу и раду, одсуство ради посјећивања родитеља, усвојилаца, старатеља, брачног друга, лица са којим је засновало ванбрачну заједницу, дјеце, усвојеника, браће и сестара, односно другог блиског лица.
- (2) Осуство из става (1) овог члана може да се одобри два пута у току једне године и траје сваки пут до 14 дана, а по правилу се одобрава у вријеме кад се не одржава настава.

- (3) Лицу осуђеном на казну малољетничког затвора не може да се ограничи досписивање с родитељима, усвојиоцем, старатељем, брачним другом, лицем с којим је засновао изванбрачну заједницу, дјецом, усвојеником, браћом и сестрама.

Члан 152.

Боравак изван затворских просторија

Лицу које издржава казну малољетничког затвора мора се омогућити да изван затворских просторија у слободно вријеме, на свјежем ваздуху проведе најмање три часа дневно.

Члан 153.

Одлучивање о условном отпуштању

- (1) О условима отпуштања осуђеног на казну малољетничког затвора одлучује судија за малољетнике суда који је донио пресуду.
- (2) Судија за малољетнике одлучује о условном отпуштању на основу молбе малољетника.
- (3) Прије доношења одлуке судија за малољетнике, по потреби, усмено саслушаће малољетника, његове родитеље, представнике органа старатељства и друга лица и прибавити извјештај и мишљење казнено-поправног завода о оправданости условног отпуштања. Усмено саслушање малољетника обавезно је ако се одлучује о условима отпуштања послје двије трећине издржане казне, осим ако судија за малољетнике, на основу доступне документације, не оцијени да су испуњени услови за условно отпуштање.
- (4) О опозивању условног отпуштања, када се за то стекну услови, послје саслушања тужиоца за малољетнике и малољетника, одлучује суд који је донио одлуку о условном отпуштању.

Члан 154.

Сходна примјена одредаба Закона о извршењу кривичних санкција

- (1) Одредбе овог закона којима се уређује упућивање и пријем малољетника, одлагање и прекид извршења, разврставање у васпитне групе, исхрана, право на посјете, бављење физичком рекреацијом, могућност редовног школовања и дисциплинско кажњавање малољетника у васпитно-поправном дому – примјењују се и на извршење казне малољетничког затвора.

- (2) У свему осталом на извршење казне малољетничког затвора сходно се примјењују одредбе Закона о извршењу кривичних санкција којима се уређује извршење казне затвора изречене за кривично дјело.

V. Посебне одредбе о извршењу мјере безбједности

Члан 155. Посебно одјељење

- (1) Мјера безбједности обавезног психијатријског лијечења, кад се не стичу услови из члана 32. (*Упућивање у другу установу за оспособљавање*) став (2) овог закона, извршава се у посебном одјељењу здравствене установе одређеном за малољетнике.
- (2) Извршење мјере безбједности обавезног психијатријског лијечења, обавезног лијечења од зависности прилагођава се узрасту и личности малољетника.

VI. Помоћ послје извршења заводских мјера и казне малољетничког затвора

Члан 156. Орган старатељства

- (1) Надлежни орган старатељства дужан је да током трајања заводске мјере и казне малољетничког затвора одржава сталну везу с малољетником, његовом породицом и установом у коју је малољетник смјештен како би се малољетик и његова породица што боље припремили за враћање малољетника у ранију социјалну средину и његово укључивање у даљи друштвени живот.
- (2) Завод или установа у којима се извршавају заводске мјере и завод у којем се извршава казна малољетничког затвора дужни су да најмање три мјесеца прије планираног отпуштања малољетника обавијесте о томе родитеље малољетника, усвојиоца или старатеља, односно блиске сроднике с којима је малољетник живио, као и надлежни орган старатељства и предложе им мјере које би требало предузети за прихватање малољетника.

Члан 157. Обавјештавање органа старатељства

- (1) Родитељ, усвојилац или старатељ, односно блиски сродник с којим је малољетник живио прије ступања на издржавање заводске мјере или казне

малољетничког затвора, дужан је да о повратку малољетника у породицу обавијести надлежни орган статељства.

- (2) Надлежни орган старатељства дужан је да малољетнику, после извршења кривичне санкције из става (1) овог члана, пружи потребну помоћ.

Члан 158.

Брига о малољетнику

- (1) Надлежни орган старатељства дужан је да после отпуштања малољетника са извршења заводске мјере или казне малољетничког затвора посебно брине о малољетнику без родитеља, као и о малољетнику чије су породичне и материјалне прилике несређене.
- (2) Ова брига подразумијева нарочито смјештај, исхрану, набавку одјеће, лијечење, помоћ у сређивању породичних прилика, окончање стручног оспособљавања и запошљавања малољетника.

Дио шести

КРИВИЧНА ДЈЕЛА НА ШТЕТУ ДЈЕЦЕ И МАЛОЉЕТНИКА

Члан 159.

Општа одредба

(1) Судија за малољетнике, односно вијеће којим предсједава судија за малољетнике суде пунољетним учиниоцима кривичних дјела прописаних кривичним законима који важе на територији Босне и Херцеговине, ако је оштећени у кривичном поступку малољетно лице као што су:

- а) убиство,
- б) чедоморство,
- ц) учествовање у самоубиству,
- д) противправно лишавање слободе,
- е) отмица,
- ф) злостављање у обављању службе,
- г) неовлашћено оптичко снимање,
- х) силовање,
- и) полни однос с немоћним лицем,
- ј) полни однос злоупотребом положаја,
- к) принуда на полни однос,
- л) полни однос с дјететом,
- љ) блудне радње,
- м) задовољавање похоте пред дјететом или малољетником,
- н) навођење на проституцију,

- њ) искоришћавање дјетета или малољетника ради порнографије,
- о) упознавање дјетета с порнографијом,
- п) родоскврнуће,
- р) изванбрачна заједница с млађим малољетником,
- с) одузимање дјетета или малољетника,
- т) запуштање или злостављање дјетета или малољетника и напуштање дјетета,
- у) насиље у породици,
- в) спречавање и неизвршавање мјера за заштиту малољетника,
- з) заснивање ропског односа и превоз лица у ропском односу (члан 185. Кривичног закона), трговина људима (члан 186. Кривичног закона), међународно врбовање ради проституције (члан 187. Кривичног закона).

(2) Тужилац покреће и поступак против пунољетних учинилаца других кривичних дјела прописаних кривичним законима, сагласно одредбама овог дијела закона ако оцијени да је то потребно ради посебне заштите личности малољетних лица која као оштећени учествују у кривичном поступку.

Члан 160.

Спровођење кривичног поступка

- (1) Кривични поступак против учинилаца кривичних дјела из члана 159. (*Општа одредба*) овог закона води се према одредбама Закону о кривичном поступку, с тим да се не примјењују одредбе које се односе на казни налог.
- (2) Истрагу води тужилац који је стекао посебна знања из области права дјетета и кривично-правне заштите малољетних лица.
- (3) У истражним радњама поступају специјализована овлашћена службена лица која су стекла посебна знања из области права дјетета и кривично-правне заштите малољетних лица.

Члан 161.

Испитивање дјетета и малољетника

- (1) Код поступања у кривичним предметима против учинилаца кривичних дјела на штету дјецe и малољетника, при спровођењу процесних радњи посебно ће се обазриво односити према дјетету или малољетнику на чију штету је учињено кривично дјело, имајући у виду његову доб, карактеристике његове личности, образовање и прилике у којима живи, како би се избјегле могуће штетне посљедице на његов будући живот, васпитање и развој. Испитивање дјетета или малољетника обавиће се уз помоћ педагога, психолога или другог стручног лица.

- (2) Ако се као свједок испитује дијете или млађи малољетник оштећен кривичним дјелом из члана 159. овог закона, такво испитивање може да се спроведе највише два пута. Тужилац или овлашћено службено лице испитивање свједока обавиће путем техничких уређаја за пренос слике и звука, а саслушање ће се обавити без присуства тужиоца или овлашћеног службеног лица у просторији гдје се свједок налази. Испитивање дјетета или малољетника обавиће се уз помоћ педагога, психолога или другог стручног лица.
- (3) Дијете и млађе малољетно лице могу да се саслушају у свом стану или другом простору у којем борави или центру за социјалну заштиту. При испитивању свједока поступаће се на начин како прописује став (2) овог члана.
- (4) Дијете и млађи малољетник, као свједоци оштећени кривичним дјелом из члана 159. овог закона када се испитују на суду, приликом испитивања поступиће се на начин прописан у ставу (2) овог члана тако да суд, странак у поступку и бранилац могу постављати питања, а да не буду присутни у истој просторији са свједоком. Испитивање дјетета или малољетника обавиће се уз помоћ педагога, психолога или другог стручног лица.
- (5) У сврху заштите дјете и малољетника оштећених кривичним дјелом из члана 159. овог закона, примијениће се и друге одговарајуће одредбе Закона о заштити свједока под пријетњом и угрожених свједока.
- (6) Одредба члана 65. овог закона (*Објављивање тока кривичног поступка*) важи у кривичном поступку против учинилаца кривичних дјела на штету дјете и малољетника.

Члан 162. Забрана суочења

Ако се као свједок саслушава дијете или малољетник које је озбиљно физички или психички трауматизовано околностима под којима је извршено кривично дјело или пати од озбиљних психичких поремећаја који га чине посебно осјетљивим, забрањено је да се врши његово суочење са осумњиченим, односно оптуженим.

Члан 163. Препознавање осумњиченог односно оптуженог

Ако препознавање осумњиченог, односно оптуженог врши малољетник оштећен кривичним дјелом, такво препознавање у свим фазама поступка вршиће се на начин који у потпуности онемогућава да осумњичени, односно оптужени види малољетно лице.

Члан 164.
Надлежност и састав суда

У погледу надлежности и саставу суда који суди пунољетним учиниоцима кривичних дјела на штету дјецe и малољетника, сходно се примјењују одредбе Закона о кривичном поступку ако овим законом није другачије прописано.

Члан 165.
Хитност поступања

Кривични поступак за дјела из члана 159. овог закона је хитан.

Дио седми

ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 166.
Важење правноснажно изречених васпитних мјера

- (1) Васпитна мјера појачане контроле од стране родитеља, усвојиоца или старатеља, појачане контроле у другој породици и појачане контроле надлежног органа социјалне заштите која је правноснажно изречена до дана ступања на снагу овог закона, не може трајати дуже од времена прописаног овим законом.
- (2) Заводска васпитна мјера упућивања у васпитну установу, упућивања у васпитно-поправни дом и упућивање у другу установу за оспособљавање која је правноснажно изречена до дана ступања на снагу овог закона, не може трајати дуже од времена предвиђеног овим законом.
- (3) Заводска васпитна мјера правноснажно изречена до дана ступања на снагу овог закона пунољетном лицу које је починило кривично дјело као старији малољетник, а у вријеме суђења није навршило 21 годину живота, замијениће се васпитном мјером појачаног надзора органа социјалне заштите.

Члан 167.
Правноснажно изречена казна малољетничког затвора

Казна малољетничког затвора правноснажно изречена до дана ступања на снагу овог закона у трајању дужем него што би се могла изрећи по одредбама члана 39. став (1) овог закона (*Одмјеравање казне малољетничког затвора*), смањиће се према одредбама овог закона.

Члан 168.

Поступање у односу на застару извршења казне

Одредбе члана 44. овог закона (*Застара извршења казне*) важи за застару извршења казне малољетничког затвора и кад је пресуда изречена прије ступања на снагу овог закона, уколико застара већ није наступила.

Члан 169. Рехабилитација

Одредбе члана 117. Кривичног закона о рехабилитацији учиниоца кривичних дјела на казну малољетничког затвора примјењују се и у односу на осуђене прије ступања на снагу овог закона, уколико рехабилитација већ није наступила.

Члан 170. Досадашњи кривични поступци

- (1) Кривични поступак који је покренут прије ступања на снагу овог закона, наставиће се по овом закону, ако овим законом није другачије одређено.
- (2) Ако је до ступања на снагу овог закона донесена одлука против које је по одредбама Закона о кривичном поступку и другим законским прописима из ове области дозвољен правни лијек, а та одлука није достављена лицима која имају право на правни лијек или ако је правни лијек поднесен, али о њему још није одлучено – у погледу права на правни лијек и поступак по правном лијеку, примијениће се одредбе Закона о кривичном поступку.

Члан 171. Рачунање рокова

- (1) Ако је на дан ступања на снагу овог закона у предметима из његове надлежности био у току какав рок, тај ће се рок рачунати према одредбама овог закона, осим ако је рок по досадашњим прописима био дужи.
- (2) Одредбе члана 72. овог закона о роковима трајања притвора примјењују се у предметима започетим након његовог ступања на снагу.

Члан 172. Едукација

(1) О стицању посебних знања и стручном усавршавању судија за малољетнике и тужилаца за малољетнике и њихове континуиране обуке из области дјечјих права, преступништва младих и њихове кривично-правне заштите, бринуће

се Центар за едукацију судца и тужитеља у Федерацији Босне и Херцеговине, Центар за едукацију судија и тужилаца Републике Српске, и то под супервизијом Високог судског и тужилачког вијећа/савјета Босне и Херцеговине.

(2) Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине, Министарство правде Босне и Херцеговине, Министарство безбједности Босне и Херцеговине и адвокатске коморе Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске брину о стручном усавршавању лица која раде на пословима делинквенције младих и кривичноправне заштите дјете, овлашћених службених лица, социјалних радника и адвоката, и то кроз сарадњу са центрима за едукацију судија и тужилаца, научним установама, професионалним удружењима и невладиним организацијама, кроз стручна савјетовања, семинаре, провјере знања и друге облике додатних оспособљавања стручних лица која раде на тим пословима.

Члан 173.

Комисија за праћење и унапређење рада

- (1) Министарство правде Босне и Херцеговине основаће Савјет за праћење и унапређење рада органа кривичног поступка и извршење кривичних санкција према малољетницима (у даљем тексту: Савјет) и донијеће пословник о његовом раду најкасније у року од шест мјесеци од ступања на снагу овог закона.
- (2) Чланови Савјета именују се из реда истакнутих (пензионисаних или активних) судија, тужилаца, овлашћених службених лица, адвоката и стручних лица органа социјалне заштите који су у дужем периоду радили или раде на кривичним предметима дјете и малољетника, као и лица која се баве науком и која су признати стручњаци у области преступништва младих и кривично-правне заштите дјете и малољетника.
- (3) Савјет подноси Министарству правде Босне и Херцеговине иницијативе, приједлоге, мишљења и анализе које се односе на преступништво младих и кривично-правну заштиту дјете и малољетника, на поступање с њима према одредбама овог закона, као и на друге смјерове рада с овом популацијом

Члан 174.

Престанак важења

(1) Ступањем на снагу овог закона престају да важе одредбе о малољетницима главе X Кривичног закона и главе XXVI Закона о кривичном поступку Босне и Херцеговине као и Закона Босне и Херцеговине о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера

(2) Парламент Федерације Босне и Херцеговине, Народна скупштина Републике Српске и Скупштина Брчко дистрикта Босне и Херцеговине ускладиће одредбе својих кривичних закона, закона о кривичном поступку и закона о

извршењу кривичних санкција с овим законом најкасније у року од три мјесеца од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 175.
Ступање на снагу

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, а примјењиваће се од 1. марта 2009. године.

ПС БиХ број: _____
_____ 2008. године
С а р а ј е в о

ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋИ
Представничког дома
Парламентарне скупштине БиХ
БиХ

ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋИ
Дома народа
Парламентарне скупштине

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

I - УСТАВНО-ПРАВНИ ОСНОВ ЗА УВОЂЕЊЕ ПРОПИСА

Уставни основ за доношење Закона о малољетним учиниоцима кривичних дјела и кривично-правној заштити дјете и малољетника, садржан је у члану II 2. према којем права и слобода које одређују ЕКЉ и њени протоколи имају приоритет над свим другим законима, члану II 3. ц), према којем је основно људско право, право на поштено саслушање у грађанским и кривичним предметима, и друга права у вези с кривичним поступком, као и у члану IV 4. а) Устава Босне и Херцеговине према којем је Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине надлежна за доношење закона који су потребни за спровођење одлука Предсједништва или за вршење функција Скупштине Босне и Херцеговине по Уставу.

II - РАЗЛОЗИ ЗА УВОЂЕЊЕ ПРОПИСА

Већ више од 100 година (тачније од доношења Закона о суду за малољетнике у држави Илиноис, САД – *Juvenile court act*, 1899. године), судство за малољетнике је предмет озбиљне, често и контрадикторне расправе. Врло су живе дискусије о садржају, правцима и начинима реакције друштва, односно државе на појаву малољетничког преступништва. Каже се да у поменутих 100 година, колико год је истакнуто проблема о питањима малољетничког преступништва - да је исто толико понуђено и одговора. Тако се у оквиру питања реформе малољетничког кривичног права, преваспитање чинило (или чини) неспорним и јасним правцем у реакцији на малољетничко преступништво. Истовремено, у оквиру судства за малољетнике показало се да је репресивна реакција у супротности с идејом преваспитања, односно да су те двије категорије неспојиве. Такође, показује се да је малољетничко преступништво сложена појава, која се мијења, нарочито у посљедњих 30 година. Ове промјене се крећу од пораста до пада малољетничког преступништва, односно до промјена у његовој структури у смислу да су присутна врло тешка (неки их зову ексцесна) кривична дјела, као и насилна кривична дјела. Неспорно је да данас дјете и малољетници сазријевају брже и брже одрастају, што има за посљедицу диференцираног приступа према њима. Јасно је да су већ одавно јасно истакнути захтјеви о поштовању права и слобода човјека у оквиру судства за малољетнике. У том смислу је и Конвенција о правима дјетета поставила стандард о материјално-правном и процесно-правном положају малољетног извршиоца кривичног дјела; стандард који ће одговарати захтјеву уважавања основних људских права.

У тражењу одговора на питање како обликовати друштвену, односно државну реакцију на малољетничко преступништво, узимају се у обзир општеобавезујући стандарди међународних докумената (нпр., члан 40. Конвенције о правима дјетета, члан 17. Пекиншких правила, или одредбе Европске конвенције о остваривању права дјетета). Према њима, поштовање основних права човјека у реакцији на малољетничко преступништво значи истовремено и уважавање малољетникове старости, његово преваспитање, подстицање позитивних промјена, поновно укључивање у друштво, образовање, што, коначно, одговара и потребама конкретног друштва.

Према сазнањима из литературе, а која се опет наслањају и на емпиријска истраживања и проучавања, судство за малољетнике би морало бити више активно на подручју свог дјеловања у смислу да нуди нове облике реакције на малољетничко преступништво, посебно на његове нове специфичности, облике и потребе. Дакле, у оквиру малољетничког преступништва, међу постојећим моделима преваспитања и кажњавања морају се развијати и други облици поступања с малољетним преступником. С тим у вези, новије упоредно-правне анализе судства за малољетнике у Европи предлажу сљедећи систем слојевите реакције на кривична дјела која врше малољетници, полазећи од принципа да се у реакцији на малољетничко преступништво треба кретати од лакших мјера према тежим мјерама, односно да се теже мјере изричу онда кад је то неопходно потребно:

- неформална вансудска поступања и приступи,
- слабије формалне реакције у оквиру тужилаштва или полиције (нпр., упозорења и други облици тзв. диверзионих поступака или поступака одвраћања),
- мјере које су у надлежности служби социјалног старања (нпр. тренинг, или надзор),
- изрицање упутстава и забрана (нпр. накнада штете, новчана казна, рад за заједницу),
- изрицање санкција (у вези с одузимањем слободе, нпр. заводска мјера),
 - санкције које су строже, које су *ultima ratio*, и које су у вези с тежином кривичног дјела.

Развој малољетничког кривичног права у Босни и Херцеговини, који се одвијао по одређеним законитостима које се могу проучавати са дуже или краће временске дистанце, на крају XX вијека донио је нова кретања и нове облике друштвене и државне реакције на малољетничко преступништво. Мисли се на такве облике који представљају алтернативу класичним кривично-правним и кривично-процесним мјерама којима се отклањају нежељене и штетне посљедице кривично-правних санкција. У том смислу, врло важан (ако не и преломан) тренутак у преиспитивању малољетничког преступништва наступио је 1998. године кад је ступио на правну снагу Закон о кривичном поступку Федерације Босне и Херцеговине, односно у Републици Српској и Брчко дистрикту 1. јула 2003. године. Наиме, у тренутку када у Европи и САД већ постоји развијен систем алтернативних мјера не само за малољетне извршиоце кривичних дјела, већ и за пунољетне учиниоце кривичних дјела, и наравно њихове (прве) критике или дилеме с тим у вези, Босна и Херцеговина, била је тек добила законодавство (или прописе у материјалном и процесном кривичном законодавству), које је представљало савремени приступ у третирању малољетничког преступништва. Ако данас 'пређемо' преко времена од увођења алтернативних мјера и „дјеловању“ тих законских рјешења у Босни и Херцеговини може се закључити да је ријеч о мјерама од којих се много очекивало. И, друго, то је требало да буде полазна тачка (нека врста теста) за рјешавање сличних питања у поступку против пунољетног извршиоца кривичног дјела.

Уз увођење алтернативних облика реакције на друштвено неприхватљиво понашање малолетника, развој малолетничког кривичног права у Босни и Херцеговини обиљежен је и реформама кривичног (материјалног, процесног и извршног) законодавства. Еволуција кривичног законодавства о малолетницима била је обиљежена прихватањем трендова у малолетничком кривичном законодавству. Другим ријечима, ови процеси ишли су у правцу избјегавања класичне кривично-правне реакције на друштвено неприхватљиво понашање малолетника. То је имало за пољедицу увођење института у малолетничко кривично законодавство који је требало да одговоре најбољим интересима ове популације, а добар примјер такве реформе јесу алтернативне мјере.

Значајне новине садржане у Нацрту су:

1. У циљу заштите најбољих интереса малолетника, предвиђа се формирање одјељења за малолетнике која се састоје од једног или више судија за малолетнике и вијећа за малолетнике. Одјељења за малолетнике предвиђају се само за првостепене судове, док се у другостепеним судовима предвиђа ангажовање на предметима малолетничког преступништва судија оспособљених за рад са малолетницима.

2. Судије за малолетнике, тужиоци, адвокати и други субјекти који учествују у поступку према малолетницима морају имати посебна знања из области права дјетета и малолетничког преступништва. С тим у вези, Нацртом се предвиђа законска обавеза у спровођењу едукације свих оних који раде у предметима малолетничког преступништва.

3. Нацртом је предвиђено учешће стручних сарадника у оквиру судова и тужилаштава, с посебним задацима у поступку који се води према малолетнику.

4. Нацртом се потенцира програм алтернативних мјера и инсистира на доношењу посебних прописа - како би се створили посебни услови за њихову примјену.

5. Као нарочита санкција према малолетницима предлажу се тзв. посебне обавезе које суд изриче малолетнику у циљу успјешњег одвраћања од девијантног понашања.

6. Предлаже се скраћивање трајања заводских и других васпитних мјера, јер практична искуства указују на потребу за таквим законским нормирањем.

7. У оквиру поступка према малолетницима, Нацртом је предложено да се припремни поступак (истрага) пренесе у надлежност тужиоца. За овакво рјешење упориште је нађено у захтјевима праксе.

8. Посебна пажња посвећена је креирању рјешења која се односе на лишавање слободе и притвор малолетника, при чему су узети у обзир одговарајући међународни стандарди.

9. И у овом нацрту постоје одредбе које воде рачуна о ефикасности поступка према малољетницима. Узимајући у обзир Нацрт у цјелини, овакве одредбе доприносе да се код тежих кривичних дјела оствари сврха поступка према малољетницима, односно да се код лакших кривичних дјела избјегне дуготрајни поступак.

10. У процесу извршења кривичних санкција према малољетницима, појачана је судска контрола над њиховим извршењем.

11. Посебно поглавље у Нацрту су кривична дјела на штету дјете и малољетника. Овим одредбама настоји се пружити адекватна заштита жртвама у току поступка. У том смислу, а по угледу на савремена законодавства, предвиђени су посебни облици испитивања дјете и малољетника, као жртава специфичних кривичних дјела.

Пратећи међународне стандарде у овој области, било је потребно приступити изради одвојеног законодавства за малољетнике. По угледу на савремене законодавне системе, овај нацрт закона о малољетним извршиоцима кривичних дјела садржи цјелине које систематски рјешавају питања малољетничког преступништва. У том смислу, овај нацрт обухвата одредбе о материјалном и процесном кривичном праву, о организацији судова за малољетнике, затим о извршењу санкција које се изричу малољетним учиниоцима кривичних дјела, као и дио који се односи на кривична дјела извршена на штету дјете и малољетника.

Од посебног је значаја да ће ступањем на снагу предложеног закона, престати да важе одговарајуће одредбе (Босне и Херцеговине, ентитета и Брчко дистрикта) кривичних закона, закона о кривичном поступку и закона о извршењу кривичних санкција, који се односе на малољетничко кривично правосуђе. То значи да ће се у овако значајној области на цијелој територији Босне и Херцеговине примјењивати посебан и јединствен законски текст који на потпуно нови начин регулише питање малољетничког преступништва и друштвене реакције на њега.

III - УСКЛАЂЕНОСТ ПРОПИСА С ЕВРОПСКИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Босна и Херцеговина је ратификовала Конвенцију УН о правима дјетета и она је постала правно обавезујућа. Потписивањем Дејтонског споразума 1995. године и ратификацијом Конвенције Уједињених нација о правима дјетета, Босна и Херцеговина је преузела обавезу поштовања овог међународног документа, а тиме и обавезу да, у оквиру националне јурисдикције, утврди групу закона, правила и одредби које се посебно примјењују на малољетне преступнике, институције и тијела којима су повјерене функције малољетничког правосуђа, а који имају за циљ да:

- одговоре на различите потребе малољетних преступника, штитећи истовремено њихова основна права;
- одговоре на потребе друштва;
- обезбиједе и проведу темељну и праведну примјену ових правила.¹

Правосудни систем мора да се заснива и на основним принципима међународног права: најбољи интерес дјетета, право на живот, опстанак и развој, недискриминација и поштовање мишљења дјетета. Потенцирајући добробит малољетника и обезбјеђујући да свака реакција према малољетним преступницима увијек буде у складу (принцип сразмјерности) с околностима које се тичу и преступника и престапа², не узима се у обзир само тежина престапа, него се цијене личност и личне карактеристике малољетника. Малољетничко правосуђе у ужем смислу подразумијева третман дјете (дјечака и дјевојчица испод 18 година) који су дошли у сукоб са законом, а у ширем смислу односи се на третман дјете од тренутка када дођу у сукоб са законом, утврђивање основних узрока због којих дјете долазе у сукоб са законом, превенцију таквог понашања и реинтеграцију дјете³. С обзиром на то да су младе особе бића у развоју, све мјере које се предузимају према њима треба да су образовне природе и требало би, у најбољем случају, да буду спроведене у природном окружењу малољетника, укључити локалну и ширу заједницу.⁴

Поред Конвенције УН о правима дјетета, међународни оквир за малољетничко правосуђе чине:

- Стандардна минимална правила Уједињених нација за администрацију правосудног система за малољетне преступнике - Пекиншка правила (1985),
- Смјернице Уједињених нација за превенцију малољетничке деликвенције - Ријадске смјернице (1990),
- Правила Уједињених нација о заштити малољетника лишених слободе - ЈДЛ (1990),
- Смјернице за дјеловање према дјети у систему кривичног правосуђа - Бечке смјернице (1997),
- Стандардна минимална правила Уједињених нација за алтернативне казнене мјере - Токијска правила (1990).

Док је Конвенција УН о правима дјетета обавезујући документ, правила и смјернице су "меки" закони због чега нису директно обавезујућа документа за међународна, национална и локална законодавна тијела, али она су много

¹ Стандардна минимална правила УН за примјену судских поступака према малољетницима: правило 2.3

² Стандардна минимална правила УН-а за примјену судских поступака према малољетницима: правило 5.1

³ Тузла:Тренинг из области малољетничког преступништва-презентација Никхил Рој (2003)

⁴ Јасмина Косовић: "Санкције према малољетним учиниоцима дјела" – Треће годишње савјетовање "Актуелна питања примјене кривичног законодавства у Босни и Херцеговини", Неум, 2004 .

детаљнија и представљају добру праксу и пожељно поступање код уређења малолетничког правосуђа.

Међународна заједница је усвојила и много међународних и других инструмената за општу примјену људских права који су такође важни за малолетничко правосуђе, а претходили су Конвенцији о правима дјетета. Они укључују:

- Универзалну декларацију о људским правима (1948)
- Споразум Уједињених нација о грађанским и политичким правима (1986) и
- Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода (1950)

Многе од ових одредби су уграђене у Конвенцију о правима дјетета.

Циљеви малолетничког правосуђа

"У свим акцијама у вези с дјецом, без обзира на то да ли их предузимају јавне или приватне друштвене институције, судови, управне власти или законодавна тијела, најбољи интерес дјетета биће од првенственог значаја"

(Члан 3 Конвенције о правима дјетета)

Свако дијете које за које се наводи или је оптужено за кршење кривичног закона има право да се према њему поступа тако да се:

- унапређује осјећање достојанства и вриједности,
- оснажује дјечије поштовање према људским правима и основним слободама других,
- узима у обзир старост дјетета,
- пожељност дјечије реинтеграције и
- дјечије преузимање конструктивне улоге у друштву

(Члан 40(1) Конвенције о правима дјетета)

Успостављање посебног система за малолетничко правосуђе

Држава уговорница треба да настоји да успостави систем за малолетничко правосуђе и помогне у "успостављању закона, процедура, власти и институција које се посебно баве дјецом за која се наводи, оптужена или је оцијењено да су прекршила кривични закон".

(Члан 40(3) Конвенције о правима дјетета)

Пекиншка правила⁵ дају путоказ законодавствима земаља како уредити малољетничко правосуђе не наводећи узраст дефинишу да "малољетник јесте дијете или млада особа која се, у дотичном правном систему у погледу престапа може третирати другачије од одраслих", на овакав начин остављајући могућност да се лицима старосне доби од 18 или више година може судити пред судовима који нису за одрасле.

(Пекиншко правило 2.2 (а) и правило 3.3)

У правним системима који познају појам минималног узраста за кривичну одговорност малољетника, те границе неће бити везане за сувише рани узраст, имајући у виду емотивну, менталну и интелектуалну зрелост.

(Пекиншко правило 4.1)

"Малољетничко правосуђе биће схваћено као нераздвојан дио националног развојног процеса сваке земље..." *(Пекиншко правило 1.4)*

Систем малољетничког правосуђа потенцираће добробит малољетника и обезбјеђивати да свака реакција према малољетним преступницима увијек буде у складу с околностима које се тичу и преступника и престапа.

(Пекиншко правило 5.1)

Конвенција о правима дјетета УН у члану 40. став 3. тачка (б) за дјецу коју су оптужена или за коју је утврђено да су прекршила закон подстиче да "када је то год примјерено и пожељно, државе донесу мјере за поступање с малољетним учиниоцима кривичних дјела без прибјегавања судским поступцима уз осигурање пуног поштовања људских права и правне заштите"

Стандардна минимална правила УН за примјену судских поступака према малољетницима из 1985. године (Пекиншка правила) препоручују да: "Када је то примјерено, треба размотри могућност рјешавања случајева малољетничке делинквенције без редовног суђења пред компетентним тијелом"⁶

Друштвена реакција Савјета Европе на младеначку делинквенцију из 1987. године (СЕ R /87/20) садржи исту препоруку да малољетнике треба одвратити од чињења кривичних дјела "посредовањем на нивоу тужилаштва (обустава поступка) или на нивоа полиције у земљама гдје полиција има овлашћења тужилаштва како

⁵ Резолуција Генералне скупштине број 40/33 од 29.11.1985 године

⁶ Пекиншка правила: правило 11.1

би се спријечио контакт малољетника са системом кривичног правосуђа, те последице таквог контакта." ⁷

Како би омогућио већу флексибилност у складу с природом и тежином преступа, с личношћу преступника и заштитом друштва, те како би се избјегла употреба мјере затварања, систем кривичног правосуђа требало би да обезбиједи широк спектар алтернативних казних мјера, од оних прије суђења до одлука након изрицања пресуде. Број и облик доступних казних алтернативних мјера треба да се одреди на онај начин којим ће досљедно изрицање казне и даље бити могуће.

(Стандардна минимална правила УН за алтернативне казнене мјере (незаводске/неинституционалне мјере), у даљем тексту Токијска правила - правило 2.3)

Алтернативне казнене мјере ће се заснивати на оцјени установљених критеријума у смислу природе и тежине преступа, те личности и прошлости преступника, сврхе изрицања казне и права жртве.

(Токијска правила - правило 3.2)

Уколико постоји могућност за извјештај о социјалном статусу, судски орган може користити извјештај који је припремио овлашћени службеник или установа. Извјештај треба да садржи социјалне податке о преступнику, а које се тичу врсте преступа које је преступник починио раније, те актуелне преступе. Извјештај треба такође да садржи информације и препоруке релевантне за одлучивање о пресуди. Извјештај ће бити чињеничан, објективан, непристрасан, с јасно назначеним мишљењем (*социјална анамнеза*).

(Токијска правила - правило 7.1)

Судски органи, имајући на располагању неколицину алтернативних казних мјера, треба током доношења одлуке да узму у обзир и потребе преступника за рехабилитацију, заштиту друштва и интересе жртве која се треба консултовати кад год је то прикладно.

(Токијска правила - правило 8.1)

Органи који доносе одлуку о пресуди, могу да одреде неку од сљедећих мјера:

- a) усмене санкције, као што су опомена, укор, упозорење;
- b) условно пуштање на слободу;
- c) статусне казне;
- d) економске санкције и новчане казне;
- e) заплењивање или налог о одузимању;
- f) одштета жртви или налог о компензацији
- g) условна или одгођена казна;

⁷ Друштвена реакција V Савјета Европе на младеначку делинквенцију: II. Преумјеравање и медијација 2.

- h) условна казна и судска контрола;
- i) налог о раду у заједници;
- j) упућивање у дисциплински центар (*установа отвореног типа*);
- k) кућни притвор;
- l) било који други облик неинституционалног третмана;
- m) неке комбинације горе наведених мјера.

(Токијска правила-правило 8.2)

Да се обезбиједи да се мјере према малолетницима спроводе по могућности у природном окружењу малолетника, те да мјере поштују њихово право на образовање, њихову личност, те унапређује њихов лични развој.

(Друштвена реакција Савјета Европе на младеначку делинквенцију из 1987. године (CE R /87/20)IV Мјере-11.)

Држава треба да гарантује да ниједно дијете не буде изложено мучењу или другом окрутном, нехуманом или понижавајућем поступању, нити незаконитом лишавању слободе, као и да смртна казна или доживотни затвор без могућности ослобађања не буду досуђени за дјела која изврше особе млађе од 18 година. Хапшење, задржавање у притвору и затварање дјетета примјењује се као посљедња могућа мјера и то на најкраћи могући период, уз гаранцију да том приликом дијете буде одвојено од одраслих, а има право на правну и другу помоћ, као и право да одржава контакт са својом породицом.

(Члан 37 (а) Конвенције о правима дјетета)

Хапшење, притвор или затварање дјетета одвијаће се у складу са законом и биће предузето само као посљедња мјера и на што краће одговарајуће вријеме.

(Члан 37 (б) Конвенције о правима дјетета и Пекиншко правило 17.1.б)

Лишавање личне слободе неће бити наметнуто, осим ако је малолетник осуђен за озбиљно дјело које укључује насиље над другим лицем или испољава упорност у чињењу других озбиљних дјела, као и у случајевима када не постоји други одговарајући одговор.

(Пекиншко правило 17.1.ц)

Према међународним законима лишавање личне слободе наступа када се лицу онемогућава остваривање права која су иначе омогућена. Ово подразумијева "сваки облик притвора или затварање дјетета или упућивање дјетета у јавну установу, из које није дозвољен добровољни одлазак, према наредби било које правосудне установе, управне или јавне власти"

(Правила Уједињених нација за заштиту малољетника лишених слободе - правило 11 (б))

Надлежни орган ће на располагању имати широки спектар алтернатива након изрицања пресуде како би се избјегла институционализација и како би се помогло преступницима током њихове реинтеграције.

Одлуке након изрицања пресуде могу укључивати:

- a) допуст или упућивање у полуотворене установе;
- b) отпуст због рада или образовања;
- c) различити облици условне казне;
- d) смањење затворске казне;
- e) помиловање.

(Токијска правила - правило 9.1 и правило 9.2)

Да се обезбиједи да је изречена мјера утврђеног трајања, да је могу изрећи само судске или административне власти, те да исте власти могу окончати ту мјеру прије истека њеног трајања.

(Друштвена реакција Савјета Европе на младеначку делинквенцију из 1987. године (CE R /87/20)IV Мјере-12.)

Уколико алтернативне мјере подразумијевају надзор, њега ће спроводити надлежни орган према прецизним условима које прописује закон. Надзор и третман треба периодично да се ревидирају те прилагоде ако је то потребно.

(Токијска правила - правило 10. и правило 10.3)

Када се одлучи да је третман потребан, треба да се учине напори да се схвати прошлост преступника, његова личност, склоности, интелигенција, вриједности и посебне околности које су довеле до преступа.

(Токијска правила - правило 13.3)

Права која треба поштовати у свим фазама кривичног поступка јер су кључни елементи за поштено и правично суђење, уграђена су у члан 40 Конвенције о правима дјетета, Пекиншким правилима (види правило 7) и другим међународним документима, а односе се на:

- право да се дјетету јасно каже због чега се оптужује,
- право да се не изјашњава (да се брани ћутањем)
- право да се сматра невиним (претпоставка невиности),
- право да му се признање не изнуђује силом,
- право на правну помоћ у припреми за судски поступак,
- право на присуство родитеља или старатеља,

- право на дјелотворан правни лијек,
- право на спровођење поступка "без одгађања",
- право на унакрсно испитивање свједока друге стране и довођење и саслушавање сопствених свједока под једнаким условима.

Процес се не може сматрати поштеним уколико је било које од предвиђених права раније повријеђено.

И члан 6. Европске конвенције о људским правима и слободама тиче се права на правично и поштено суђење и садржи низ одредаба које се односе на правни поступак и свакоме ко је оптужен, без обзира на старосну доб, гарантује минимална права. О овим правима говори и Препорука Савјета Европе бр. Р (87) 20 о одговору друштва на малољетничко преступништво у одјељку III. Поступак према малољетницима, тачка 8.

Земље треба да израде специјалне процедуре, узимајући у обзир специфичне потребе дјетета, а редовни судови треба да укључе овакве процедуре као алтернативе тамо гдје је то прикладно.

(Спровођење малољетничког правосуђа - Бечка правила - Б. Посебни циљеви под д.)

Када се случај малољетног преступника не рјешава без прибјегавања формалном суђењу, малољетником ће се бавити надлежни орган (суд, вијеће, итд) у складу с принципом поштењег и правичног суђења вођеног "у атмосфери разумијевања" која ће дозволити малољетнику да у њему учествује и да се слободно изрази.

(Пекиншка правила - правило 14)

Треба да се обезбиједи за све актере укључене у различите фазе поступка (полиција, адвокати, тужиоци, судије, социјални радници) то да су прошли специјализовану обуку о закону који се односи на малољетнике и малољетничко преступништво.

(Препоруку Савјета Европе бр. Р (87) 20 тачка 9 поглавље III)

Прије него што надлежни орган донесе коначну одлуку прије изрицања казне, поријекло и околности у којима живи малољетник или услови под којима је извршен преступ биће прописно испитани како би се олакшало надлежном органу да донесе промишљену пресуду.

Пекиншка правила - правило 16.1)

Специјални третман који малољетна лица треба да имају током процеса произилази из права да се третира "на начин који је у складу са унапређењем дјететовог осјећаја достојанства и осјећања личне вриједности..., чиме се узима у

обзир узраст дјетета ... "Поступак од стране компетентног и непристрасног органа треба да се води експедитивно, у присутности родитеља и уз поштовање дјететове приватности, а ако се процес води пред камерама, дјететов идентитет штампа или орган не смију да открију. Судски поступак и смјештај у казнене институције треба да буду избјегнути кад год је то могуће и замијењени различитим мјерама које обухватају: бригу, контролу, условно кажњавање, прихватање, образовање и програм стручне обуке, а све у најбољем интересу дјетета.

(Члан 40 Конвенције о правима дјетета).

Да се обезбиједи да се мјере према малољетницима спроводе по могућности у природном окружењу малољетника, те да мјере поштују њихово право на образовање, њихову личност, те унапређује њихов лични развој.

(Друштвена реакција Савјета Европе на младеначку делинквенцију из 1987. године (CE R /87/20) IV Мјере-11.)

Малољетници ће током цијелог поступка имати право да их представља правни савјетник или право на бесплатну правну помоћ, када је у дотичној земљи предвиђена таква помоћ.

Родитељи и старатељи имаће право да учествују у поступку, а од њих надлежни орган може да тражи у интересу малољетника, да буду присутни. Њима, међутим, може у интересу дјетета бити ускраћено учешће.

(Пекиншка правила - правило 15 и Препорука Савјета Европе бр. Р (87) 20 тачка 8 поглавље III)

О оптужби против малољетника одлучиће се без одлагања од једног овлашћеног, независног и непристрасног судског тијела или власти на поштеној расправи у складу са законом, у присуству законске или друге одговарајуће помоћи, и да ће се, осим ако се буде сматрало да то није у најбољем интересу дјетета, посебно узети у обзир његова старост или ситуација, као и његових родитеља односно законских старатеља;

Да ће се испитати свједоци против њега и да ће се обезбиједити и учешће и испитивање свједока у његову корист, под једнаким условима.

(члан 40 (2) б (III) (IV) Конвенције о правима дјетета)

Дјетету које је у стању да обликује своје властите ставове, гарантује се право да такве ставове слободно изражава по свим питањима која се дјетета тичу, а ставовима ће се придавати одговарајућа важност у складу са узрастом и зрелошћу дјетета.

Дијете ће посебно добити прилику да буде саслушано у било каквом судском или управном поступку који се дјетета тиче...

(Члан 12 Конвенције о правима дјетета)

Малољетник има право да говори и, уколико је то потребно, да мишљење о мјерама које се за њега предвиђају.

Препорука Савјета Европе бр. Р (87) 20 тачка 8 поглавље III)

У свим фазама поступка виће гарантовано право ... да позове и суочи се са свједоцима и испита их. Право и могућност да тражи мишљење другог вјештака или било какву другу истражну радњу.

(Пекиншка правила - правило 7.1 и Препорука Савјета Европе бр. Р (87) 20 тачка 8 поглавље III)

Имајући у виду различите посебне потребе малољетника, као и низ расположивих мјера, биће дозвољена одговарајућа слобода одлучивања у свим фазама поступка и на различитим нивоима система малољетничког правосуђа, укључујући истрагу, кривично гоњење, суђење и праћење спровођења одлука

(Пекиншка правила-правило 6.1)

Лишење слободе треба да се врши под условима и околностима које обезбјеђују поштовање људских права малољетника. Малољетници лишени слободе треба да имају гарантоване садржајне активности и програме који служе унапређењу и одржавању њиховог здравља, самопоштовања, развијању њиховог осјећаја одговорности и подстицање понашања и способности које ће им помоћи у развоју као потенцијалних чланова заједнице.

(Правила УН за заштиту малољетника лишених слободе - правило 12)

Што је могуће прије од тренутка пријема, сваки малољетник треба да буде интервјуисан и треба да има психолошки и социјални извјештај који идентификује факторе релевантне за одређени тип и ниво старања и захтијеваног програма за малољетнике.

(Правила УН за заштиту малољетника лишених слободе - правило 27)

Малољетници лишени слободе имају право на смјештај и услуге које задовољавају све здравствене потребе и људско достојанство.

(Правила УН за заштиту малољетника лишених слободе - правило 31)

Сваки малољетник у узрасту за обавезно школовање има право на образовање које одговара његовим/њеним потребама и такво образовање да се обезбиди изван затворске установе гдје је то год могуће, да му се обезбиди

приступ библиотеци, занатска обука, право избора врсте рада, допунску занатску обуку уз праведну накнаду коју обавља.

(Правила УН за заштиту малољетника лишених слободe - правила од 38-46))

Сваки малољетник има право на одговарајући термин за слободне дневне активности на отвореном ваздуху, обезбијеђен одговарајући простор и опрему за активности, дневну разоноду, физичке активности у којима је у стању да учествује.

(Правила УН за заштиту малољетника лишених слободe - правило 47)

Сваки малољетник има право да му буде дозвољено да задовољава своје религијске и духовне потребе.

(Правила УН за заштиту малољетника лишених слободe - правило 48)

Сваки малољетник има право на одговарајућу здравствену заштиту, љекарски преглед по пријему у затворску установу, да буде одмах прегледан због болести на коју се жали или показује, због менталне болести да буде лијечен у посебним независним медицинским институцијама, да учествује у посебним програмима превенције и рехабилитације од злоупотребе дрога, право на лијекове када је то неопходно за медицински третман уз пристанак правилно обавијештеног малољетника.

(Правила УН за заштиту малољетника лишених слободe - правила од 49-55)

Да буде обавијештен у најкраћем року о смрти, озбиљној болести или повреди било кога блиског члана породице и омогућити да присуствује сахрани преминулог или да посјети тешко обољелог сродника.

(Правила УН за заштиту малољетника лишених слободe - правило 55)

Сваки малољетник има право на комуникацију са спољним свијетом, да прими редовне и честе посјете, на праћење дневне и периодичне штампе, гледање телевизијских програма, филмова, на дописивање, неограничену комуникацију с породицом и адвокатом, да са лицима по сопственом избору контактира телефоном или телефоном прима пошту ...

(Правила УН за заштиту малољетника лишених слободe - правила од 59-62)

Средства принуде и присиле могу бити коришћена само у изузетним случајевима, када су све друге методе контроле исцрпљене или биле неуспјешне, и само на изричито овлашћење које је дато у складу са законом и унутрашњом регулативом. Они не смију проузроковати понижење или деградацију, и треба да буду коришћени рестриктивно и само у најкраћем периоду. По наређењу директора

управе, таквим средствима се може прибјећи ради спречавања малољетника од самоповређивања, повређивања других или озбиљног уништења имовине. У таквим случајевима директор треба одмах да се савјетује с медицинским или другим релевантним особљем и да о томе извијести више власти.

(Правила УН о заштити малољетника лишених слободе - правило 64).

Ношење и употреба оружја од стране особља треба да буде забрањена у било којој установи у којој су затворени малољетници.

(Правила УН о заштити малољетника лишених слободе - правило 65).

Све дисциплинске мјере и поступци треба да се врше у интересу безбједности и сређеног заједничког живота уз развијање осјећаја праведности, самопоштовања и поштовања основних права свих лица.

(Правила УН за заштиту малољетника лишених слободе - правило 66)

IV - МЕХАНИЗМИ СПРОВОЂЕЊА И ОБЕЗБЈЕЂИВАЊА ПОШТОВАЊА ПРОПИСА

Спровођење овог закона обезбијеђено је првенствено кроз постојање правосудних органа

У циљу заштите најбољих интереса малољетника, предвиђа се формирање одјељења за малољетнике за првостепене судове, док се у другостепеним судовима предвиђа ангажовање на предметима малољетничког преступништва судија оспособљених за рад с малољетницима.

Нацртом се предвиђа законска обавеза у спровођењу едукације свих оних који раде у предметима малољетничког преступништва, односно за судије за малољетнике, тужиоци, адвокати и други субјекти који учествују у поступку према малољетницима. Такође, Нацрт предвиђа учешће стручних сарадника у оквиру судова и тужилаштава, с посебним задацима у поступку који се води према малољетнику. Предложено је да се припремни поступак (истрага) пренесе у надлежност тужиоца. За овакво рјешење упориште је нађено у захтјевима праксе.

О стицању посебних знања и стручном усавршавању судија за малољетнике и тужилаца за малољетнике и њихове континуиране обуке из области дјечјих права, преступништва младих и њихове кривично-правне заштите, бринуће се Центар за едукацију судаца и тужитеља у Федерацији Босне и Херцеговине, Центар за едукацију судија и тужилаца Републике Српске, и то под супервизијом Високог судског и тужилачког вијећа/савјета Босне и Херцеговине.

Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине, Министарство правде Босне и Херцеговине, Министарство безбједности Босне и Херцеговине и адвокатске коморе Федерације Босне и Херцеговине и Републике

Српске брину о стручном усавршавању лица које раде на пословима делинквенције младих и кривично-правне заштите дјецe, овлашћених службених лица, социјалних радника и адвоката, и то кроз сарадњу са центрима за едукацију судата и тужилаца, научним установама, професионалним удружењима и невладиним организацијама, кроз стручна савјетовања, семинаре, провјере знања и друге облике додатних оспособљавања стручних лица која раде на тим пословима.

Министарство правде Босне и Херцеговине основаће савјет за праћење и унапређење рада органа кривичног поступка и извршење кривичних санкција према малолетницима и донијеће пословник о његовом раду најкасније у року од шест мјесеци од ступања на снагу закона.

Савјет подноси Министарству правде Босне и Херцеговине иницијативе, приједлоге, мишљења и анализе које се односе на преступништво младих и кривично-правну заштиту дјецe и малолетника, на поступање с њима према одредбама закона, као и на друге смјерове рада с овом популацијом.

V - КОНСУЛТАЦИЈЕ

С овако предузетим активностима сагласна је пракса и стандарди многих европских земаља, као и припреме за увођење сличних рјешења у земљама окружења. У изналажењу и усаглашавању најповољнијих законских рјешења учествовали су представници извршне и судске власти, научни радници у Босни и Херцеговини, а велику како савјетодавну, тако и техничку подршку пружили су представници међународних организација, те представници невладиног сектора.

Ваља напоменути да су као подлога за креирање већине рјешења садржаних у тексту предложеног нацрта послужили резултати истраживања и закључци садржани у пројекту Фонда отворено друштво БиХ под називом "Млади у сукобу са законом у свјетлу актуелних проблема малолетничког кривичног правосуђа у БиХ". Коначно, у припремању овог нацрта узето је у обзир ново кривично законодавство које се примјењује у Босни и Херцеговини од марта 2003. године.

Цијенећи важност области која се уређује, сходно правилима за консултације, спроведене су додатне консултације, тако што је Нацрт закона 19.3.2008. године достављен правним факултетима универзитета у Сарајеву, Бањој Луци и Мостару, Високом судском и тужилачком вијећу БиХ, Министарству правде Републике Српске, Федералном министарству правде, Правосудној комисији Брчко дистрикта и Министарству за људска права и избјеглице БиХ, те објављен на веб страници Министарства правде БиХ. Сходно Правилима за консултације, остављен је рок за доставу коментара, приједлога или сугестија у периоду од 30 дана. У остављеном року, односно након његовог истека, поздрављајући активности за израду овог закона, писмено се обратила Алма Бечковић, службеница Службе социјалне заштите општине Вогошћа. Актом од 18.4.2008. године Министарство правде Републике Српске обавијестило је обрађивача да су Нацрт закона доставили Влади

Републике Српске ради упознавања и евентуалних сугестија. Других коментара, примједби или сугестија није било до 29.8.2008. године.

На Нацрт закона мишљење је дала Канцеларија за законодавство, чије примједбе, већином техничке природе, јесу прихваћене и уграђене у Приједлог закона.

VI - РЕВИЗИЈА ПОСТОЈЕЋИХ ПРОПИСА

Ступањем на снагу предложеног закона, престаће да важе одговарајуће одредбе (Босне и Херцеговине, ентитета и Брчко дистрикта) кривичних закона, закона о кривичном поступку и закона о извршењу кривичних санкција, које се односе на малољетничко кривично правосуђе. У овој значајној области у Босни и Херцеговини примјењиваће се законски текст који на потпуно нови начин регулише питање малољетничког преступништва и друштвене реакције на њега.

Ступањем на снагу овог закона престају да важе одредбе о малољетницима главе X Кривичног закона и главе XXVI Закона о кривичном поступку Босне и Херцеговине као и Закона Босне и Херцеговине о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера

Парламент Федерације Босне и Херцеговине, Народна скупштина Републике Српске и Скупштина Брчко дистрикта Босне и Херцеговине ускладиће одредбе својих кривичних закона, закона о кривичном поступку и закона о извршењу кривичних санкција с овим законом најкасније у року од три мјесеца од дана ступања на снагу овог закона.

Приједлогом се потенцира програм алтернативних мјера и инсистира на доношењу посебних прописа - како би се створили посебни услови за њихову примјену.

VII - ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПРОПИСА

За спровођење Закона неће бити потребна додатна средства, јер је спровођење овог закона обезбијеђено, првенствено кроз постојање правосудних органа.

